

J.N. Voorhoeve

GIJ TROOST MIJ

***Beschouwing over de
Klaagliederen van Jeremia***

Revisie 2006

INHOUD

INLEIDING	3
DE KLAAGLIEDEREN	4
HOOFDSTUK 1	14
HOOFDSTUK 2	27
HOOFDSTUK 3	31
HOOFDSTUK 4	37
HOOFDSTUK 5	47
HOOFDSTUK 6	55

INLEIDING

Voordat we dit kleine, dichterlijke Boek van een man Gods gaan overdenken, wensen we enkele opmerkingen te maken, waardoor het wellicht gemakkelijker zal zijn, de inhoud in ons op te nemen van deze schone liederen.

Oorspronkelijk heet het Boek niet "Klaagliederen", maar draagt het de naam waarmee het eerste (en ook het tweede en vierde) hoofdstuk begint: "Hoe".

Dit "Hoe," of "Ach, hoe" is de vertaling van het Hebreeuwse woord "Ekah". Het geeft al dadelijk weer, wat het karakter is van dit geïnspireerde onderdeel van onze Bijbel. Er wordt namelijk een diep smartelijke klacht in uitgesproken. Het geheel is eigenlijk één "lied," en omdat het de smart van het hart vertolkt, is het "één klaaglied" in vijf afzonderlijke delen.

In de Griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel, de Septuaginta, draagt het boek een andere titel. Onze Statenvertaling heeft die Griekse titel overgenomen, en zo staat dan boven het geheel "De Klaagliederen van Jeremia".

De "vertaling van de zeventigen", de Septuaginta, heeft deze woorden boven het geheel geplaatst: "En het geschiedde, nadat Israël gevankelijk weggevoerd en Jeruzalem woest gelaten was, dat Jeremia wenende neerzat, en deze klaagzang zong over Jeruzalem".

DE KLAAGLIEDEREN

De Klaagliederen van Jeremia, die wij in onze Bijbel hebben, zijn merkwaardig van vorm. Men kan zeggen, dat dit gehele boek alfabetisch is gerangschikt.

In het eerste, tweede en vierde hoofdstuk worden de beginletters van de verzen gevormd door de letters van het alfabet; in het derde zijn het telkens drie verzen, die met dezelfde letter van het alfabet beginnen. Alle vier deze Klaagliederen, die we in genoemde hoofdstukken hebben, zijn dus alfabetisch van vorm, en het derde is het in dit opzicht zelfs drievoudig. Het derde lied staat in het midden van het boek, en had zeker drie alfabetten nodig, omdat daarin tegenover de ellende door eigen schuld, de oneindige barmhartigheden Gods worden gesteld. Het vierde hoofdstuk, dat het vijfde klaaglied bevat, is niet alfabetisch als de vorige, maar heeft toch met het Hebreeuwse alfabet dat uit twee en twintig letters bestaat, deze overeenkomst, dat het twee en twintig zinnen of verzen telt.

De vorm van het Klaaglied is onder de leiding van de Heilige Geest gebruikt om op tekenende wijze de verwoesting en de ondergang van Jeruzalem en Juda te schilderen. De profeet wordt wenend gezien, klagende een dodenzang. De vorm van het alfabet is gekozen, opdat deze liederen in het geheugen geprent zouden blijven, en opdat door gebruikmaking van alle letters van het alfabet het leed in al zijn omvang zou worden kenbaar gemaakt. Van Aleph tot Thau, van A tot Z dus, werd het lijden in Klaagliederen bezongen.

Deze alfabetische vorm vinden wij verschillende malen in de geschriften van het Oude Testament toegepast, en telkens blijkt er uit, dat het hele alfabet nodig werd geacht om de een of andere waarheid in haar volledige omvang te beschrijven, en goed in het geheugen te bewaren.

In Psalm 25 gaat het over wegen, die alleen door het geloof Gods worden verstaan en die ons door de Heer moeten worden bekend gemaakt en geleerd.

In Psalm 34 wordt de voortdurende lof van de Heren verkondigd, omdat in de benauwdheid gesmaakt en gezien is, dat de Heer goed is.

In Psalm 37 wordt de gezindheid beschreven, die de zachtmoedigen hebben tegenover hen, die onrecht doen. Ze verlustigen zich in de Heer; Zijn Woord is in hun hart; zij wachten op Hem, die in tijden van benauwdheid hun sterkte is. Ten dage van de honger zullen ze niet omkomen; hun einde zal vrede zijn.

Psalm 111 en 112 zijn eigenlijk één loflied. In korte zinnen wordt in beide alfabetisch in het midden van de vergadering van de oprechten het voorrecht van de vreze van de Heer beschreven. God is genadig, barmhartig en rechtvaardig, en de oprechte gaat het licht op in de duisternis. Merkwaardig is vooral Psalm 119. Deze bestaat uit twee-entwintig stukken van acht verzen en elk gedeelte begint dan telkens met een van de letters van het alfabet. Op volmaakte wijze wordt in dit loflied de heerlijkheid en schoonheid van Gods wet en woord bezongen; de gelukzaligheid ook van hen, die hun wegen daarnaar richten.

Psalm 145 geeft een alfabetische lofzang voor de toekomst. De Heer bewaart, de Heer redt uit, de naam van de Heer zal altoos en eeuwig worden geprezen.

Tenslotte vinden we in Spreuken 31 alfabetisch beschreven de voortreffelijkheid van de deugdelijke huisvrouw. Het hele alfabet is nodig om te vermelden, welk een zegen er gevonden wordt in zulk een vrouw, die God vreest. Haar waarde is ver boven alle schatten.

Zo mogen we wel aannemen, dat ook in Klaagliederen de alfabetische vorm een Goddelijk schone betekenis heeft. Over de verwisseling van de letters Ain en Pe in de hoofdstukken 2,

3 en 4, is nog geen bevredigende verklaring gevonden. Sommige handschriften hebben ook daar de gewone alfabetische volgorde genomen.

Een eigenaardigheid van de Hebreeuwse poëzie is derhalve gebruikt om in speciale vorm, in bepaald ritme en metrum, de volle treurige werkelijkheid te doen uitkomen van de jammer, over volk en stad gekomen door de zonde en het verlaten van God. Niets moest worden achtergehouden. Het hele lijden moest worden uitgeklaagd.

In de Hebreeuwse Bijbel draagt het boek de "Klaagliederen" de naam van het karakteristieke klagwoord, waarmee het eerste, tweede en vierde hoofdstuk beginnen: "Ach, hoe!". Het is bekend, dat sommige boeken van het Oude Testament in de Hebreeuwse Bijbel andere titels dragen dan in de Griekse, welks indeling en naamgeving van de boeken algemeen in alle vertalingen is gevolgd, ook door onze Statenvertaling.

In de Hebreeuwse Bijbel vindt men de naamgeving van de boeken naar de beginwoorden van het boek ook toegepast bij de vijf boeken van Mozes. Genesis heet daar bijvoorbeeld: "In den beginne", enz.

Het is wel interessant, dat de "Klaagliederen" oorspronkelijk deze naam dragen, want deze uitroep geeft zo duidelijk weer, waarom het in dit Bijbelboek gaat. Als er groot leed was in het Oosten, hief men klaagliederen aan; dit waren rouwzangen, bepaald vervaardigd om uitdrukking te geven aan het leed, dat geleden werd. In de geschiedenis van de jonge profeet, die tot Jerobeam was gekomen om hem het gericht aan te zeggen, en die onderweg wegens zijn ongehoorzaamheid werd gedood, wordt gesproken over een weeklage, die voor zijn begrafenis werd gemaakt en die heette: "Ach, mijn broeder!" In Jeremia 22:18 wordt gezegd van Jojakim, dat hij met een ezelsbegrafenis zou begraven worden, ja, dat men hem niet zou beklagen: Ach, mijn broeder! Ach heer! Ach zijne majesteit! En in Jeremia 34:5 lezen we, dat de

profeet aan Zedekia de belofte gaf, dat hij in vrede zou sterven, en dat men hem zou beklagen: ach heer! In 2 Kronieken 35:25 wordt ons meegedeeld, dat Jeremia een klaaglied maakte over Josia, en dat alle zangers en zangeressen tot op zijn tijd in hun klaagliederen spraken over deze beminde koning. We weten, hoe ook David een klaaglied heeft gemaakt over Saul en Jonathan, en ook over Abner. Als Amos klaagt over het grote; verval van Israël, roept hij uit in de naam van de Heer: *“Op alle pleinen rouwklacht, en op alle straten zegt men: Ach, ach! Men roept de landman op tot rouw en verlangt misbaar van hen die klaagzangen kennen”* (Amos 5:16). Er waren dan ook bepaalde vrouwen, die men klaagvrouwen noemde; die door allerlei gebaren en sombere zangen, en door hun tranen te laten vloeien, uitdrukking gaven aan de jammer. Ze worden ook wijze vrouwen genoemd, omdat zij het klagen kundig waren (Jer. 9:17). In Egypte heb ik zelf zulke klaagvrouwen in de vroege zondagmorgen op straat gehoord. In sombere kleding, gesluierd, trokken zij in een stoet weeklagend door de straten.

Ook in de huizen echter heffen de klaagvrouwen, wanneer de dood is ingetreden, klaagzangen aan, gevolgd door de klachten van familie en vrienden, zoals wij dit vinden in de geschiedenis van het dochtertje van Jairus. Daar waren de pijpers met hun klaagliederen. En de Heer Jezus heeft eens tot de schare gezegd, dat ze waren als mensen, voor wie klaagliederen waren gezongen, maar ze hadden niet meegehuld. Het is nog zo in het Oosten, ook bij de Christenen, dat de mannen wel acht dagen over hun doden klagen, terwijl de vrouwen minstens een maand, soms veel langer, zich afzonderen om te rouwen, en nergens komen in die rouwtijd, ook de godsdienstoefeningen niet bezoeken.

In de Griekse Bijbel (Septuaginta) begint het boek van de Klaagliederen aldus: "Het geschiedde, dat Israël gevangen werd genomen en Jeruzalem verwoest. Jeremia zat wenende en klaagde met zijn klachten over Jeruzalem." Daarin ligt meteen de aanwijzing, al staat in het oorspronkelijk de naam van Jeremia niet boven dit Bijbelboek, dat het door hem

geschreven is. Op zichzelf zou het niet hinderen, dit te betwijfelen, want het gaat tenslotte niet om de persoon, maar om de inhoud, en dit is zeker: dat de schrijver van de "Klaagliederen" de Heilige Geest is. Wie Hij dus ook als middel heeft gebruikt, het zijn de woorden Gods die tot ons komen. Toch is het voor het recht verstaan van dit Bijbelboek belangrijk te mogen aannemen, dat Jeremia er de geïnspireerde schrijver van is niettegenstaande allerlei bezwaren van critici, welke uitsluitend op gissingen berusten. Zo maakt men de opmerking, dat in hoofdstuk 4:17 aan Egypte wordt gedacht en Jeremia toch niet zeggen kon, dat hij uitzag naar die ijdele hulp, en in hoofdstuk 4:20 wordt gesproken over de adem van onze neuzen, de gezalfde des Heren, over het leven onder zijn schaduw, terwijl Jeremia toch de zwakkeling en eedbreker Zedekia zo niet genoemd kan hebben. Maar men vergeet, dat, net als Daniël, de profeet zich één maakte met het volk, en dat ondanks al wat Zedekia had gedaan, hij toch de gezalfde des Heren bleef. Wat een prachtige woorden heeft zelfs David over Saul gesproken als gezalfde des Heren na diens droevig einde! De Joden en de Christenen hebben dan ook terecht aangenomen, dat Jeremia de "Klaagliederen" heeft geschreven, en de Christenen hebben ze zelfs een plaats gegeven dadelijk achter de profetie van Jeremia.

Deze profeet heeft na de derde belegering en de val van Jeruzalem dit boek geschreven, en het is mooi om op te merken, hoe hij in plaats van te roemen in de vervulling van zijn profetieën, droevig klaagt, en smartelijk weent. Tegenover de heuvel Golgotha, waar onze geliefde Heer is gekruisigd, is een donkere nis, die bekend staat als de grot van Jeremia. Men wijst deze plek aan als de plaats, waar de profeet heeft gezeten en naar de verwoeste stad heeft gekeken. Als dit zo is, kan het wel treffend worden genoemd, omdat hij zijn klachten dan geuit heeft dicht bij de plaats, waar de Messias werd verworpen en lijden zou voor de zonden van Jeruzalem, ja, voor de zonden van de wereld. Van Hem lezen we aangaande Zijn lijden te

Jeruzalem: "Ik heb gewacht naar medelijden, maar het is er niet; en naar vertroosters, en heb ze niet gevonden."

Joodse patriotten zingen deze klaagliederen elke vrijdag bij de klaagmuur te Jeruzalem, en ze worden in iedere synagoge gelezen op de negende dag van Augustus, een gedenkdag van de verwoesting van de tempel, een dag, die gewijd is om te rouwen over de vele en grote ellende, die over de gevallen natie is uitgestort. Jeremia kunnen we de wenende profeet noemen, die erkent, dat Gods rechtvaardige straf over volk en stad is gekomen, en die maar één lichtstraal ziet: de barmhartigheid Gods.

De "Klaagliederen" behoren tot de zogenaamde "hagiographa". Dit is de Griekse benaming voor het derde deel van het Oude Testament volgens de indeling van de Hebreeuwse Bijbel. Met hagiographen worden bedoeld: heilige geschriften. In Lukas 24 wordt door de Heer Jezus gesproken over de wet van Mozes, de profeten en de psalmen. Daar de psalmen behoren tot het derde deel, het deel van de Geschriften (de hagiographa) en zij door hun Christus voorzegging van de meeste betekenis zijn van dit deel, vertegenwoordigen zij dus eigenlijk de "geschriften", zodat dit derde deel ook de Psalmen kon worden genoemd. Het eerste deel, de wet, wordt gevormd door de vijf boeken van Mozes; in het tweede deel, de profeten, zijn opgenomen de vroegere profeten: de boeken Jozua, Richteren, Samuël en Koningen, en de latere profeten: Jesaja, Jeremia, Ezechiël en de twaalf kleine profeten. Alle overige boeken worden gerekend tot het derde deel, de geschriften, te weten: Job, Spreuken, Psalmen, Hooglied, Ruth, Klaagliederen, Prediker, Esther, Kronieken, Ezra, Nehemia en Daniël. De indeling is dus heel anders dan in onze Statenvertaling, in navolging van de oude Griekse vertaling, de Septuaginta. Daar zijn ze geplaatst in historische, dichterlijke en profetische volgorde. Bovendien komen in de Hebreeuwse Bijbel ook onderling de boeken, wat de geschriften betreft, in heel andere rangschikking te staan.

Er zijn twee boeken onder de hagiographen, die een heel bijzondere plaats innemen: het boek Ruth en de Klaagliederen van Jeremia. Ruth geeft ons in een treffende en aandoenlijke geschiedenis een beeld van de ware Zoon van David, verbonden met een vrouw uit de volken. De "Klaagliederen" dragen het karakter van droefheid, als gevolg van door God geslagen te zijn; en we zien er Eén, groter dan Jeremia, wenend over zijn volk, dat gekastijd moest worden vanwege zonde en afwijking. Darby zegt er van: 'In de Klaagliederen vinden we het medegevoel van de Geest van Christus met het lijden van Israël, voornamelijk van het overblijfsel: en dientengevolge de hoop op herstel'.

Verschillende schrijvers hebben gewezen op de grote betekenis van dit kleine boek. Een zekere Whyte heeft gezegd: "Er is niets in de hele wereld gelijk aan deze Klaagliederen van Jeremia. Er is heel wat leed geweest in iedere eeuw, in ieder land; maar waar is een tweede prediker en schrijver te vinden met een hart zo vol medeleven, zorg en intense droefheid?"

Er is wel niets zo treffend in de Bijbel als de veel erin voorkomende beeldspraak. Beeldspraak is een gedachte, door middel van een zinnebeeld uitgedrukt. Zo wordt leeuw gebruikt voor een held, lam voor een zachtmoedige. Vooral bij de profeten vinden wij rijkelijk beeldspraak; opvallend veel in het begin van de Klaagliederen: enkele tientallen keren. Het is, alsof de profeet Jeremia zich uitput in het zoeken naar beelden, om uitdrukking te geven aan de ellende, waarin zijn volk gekomen is door eigen schuld. Als de profeet zich in het eerste hoofdstuk geheel één maakt met de zondige stad Jeruzalem, roept hij uit: *"omdat ik zeer weerspanning geweest ben. Buiten maakt het zwaard kinderloos, binnenshuis de pest"* (hongerdood).

Allereerst ziet hij de stad, die eens vol van volk was, als een wenende vrouw, rouwende in haar eenzaamheid. Ze is als een vrouw, beroofd van kinderen, die in de nacht geheel alleen zit en weent, zodat de tranen haar over de kinnebakken lopen; (1:2) die nergens rust vindt; (1:3) nergens weide; (1:6) geen

trooster (1:2, 9, 17 en 21). Jeruzalem - Sion - stelt hij dus voor als een persoon. Deze verpersoonlijking maakt het mogelijk, de stad zelf haar lot te doen beklagen, zoals dat bij werkelijke sterfgevallen geschiedde. De profeet noemt voorts Jeruzalem een vorstin, want dat was ze eenmaal; nu echter was de stad cijnsbaar geworden; al haar liefhebbers en vrienden hadden trouweloos met haar gehandeld en waren hard jegens haar.

Vervolgens ziet de profeet haar als een gevangene; al haar glans is vergaan in verlatenheid en door verdrukking.

Dan als een klagende. Eens aan de overzijde van de Rode Zee hadden de jonkvrouwen het heerlijke verlossingslied aangeheven; maar nu, de jonkvrouwen waren bedroefd en hieven bittere klachten aan.

Hij ziet haar ook als een moeder, van wie de kinderen haar van de borst zijn gerukt en in gevangenschap weggevoerd. Hij ziet haar als een jonkvrouw, de dochter Sions, beroofd van al haar sieraad; haar heerlijkheid weggenomen. Hij ziet haar vorsten als herten, die smachten naar voedsel en die wegvluchten zonder kracht voor de vervolgers.

Hij ziet haar als een, die alles heeft verloren, wat eens haar kostbaar bezit was, en die nu geen helper heeft, om haar uit die ellendige toestand te verlossen.

Hij ziet haar ook als een eerloze, een onreine, van wie men zich afwenden moet; wier bezoedeld kleed afvalt, zodat haar naaktheid wordt gezien. Hij ziet de stad Jeruzalem als een volk van bedelaars, brood zoekende.

Hij ziet haar tenslotte als een zieke, door allen verlaten, wier kracht vervallen is, die een juk op de hals heeft, een juk, zwaar van overtredingen en zonde; de Heer heeft de wijnpers van de jonkvrouw, van de dochter van Juda, getreden!

En tenslotte wordt Sion gezien als een moeder, die niet verder kan; die haar handen uitbreidt ten hemel; die, verlaten en afgezonderd als zij is door haar schuld, erkent, dat God

rechtvaardig is, en anderen opwekt, haar smart aan te zien, of er wel een smart is gelijk de smart, haar aangedaan.

God gebruikt deze beeldspraak, door Zijn Geest ingegeven, om uitdrukking te geven aan de gedachten van Zijn hart zowel in betrekking tot het gericht, dat komen moet vanwege de ongehoorzaamheid van Zijn volk, alsook in verband met de ontferming, waarmee Hij bewogen was ten opzichte van het Jeruzalem, dat Hij zo liefhad.

Darby zegt over dit laatste in zijn "Synopsis" van de boeken van de Bijbel: In al Gods openbaringen, ook van Zijn barmhartigheid, is niets te vergelijken met hetgeen we hier in de Klaagliederen vinden. In de volste uitgestrektheid ging Christus door alles heen, wat we hier aantreffen. Maar Hij ging er doorheen in Zijn eigen volmaaktheid met Zijn God. Hij weende over Jeruzalem; een wenen dat klagelijk wenen betekent. In de Klaagliederen vinden we in de klaagzangen van de profeet afgebeeld: alle hoop verloren. Maar hoe zou God iemand kunnen verlaten, die, één met dat volk, hen liefhad, en wist, dat God ze ook liefhad, en zij het voorwerp waren van Zijn toegenegenheid? Was hij niet een hunner? Kon hij de gedachte verdragen, dat God ze zou verwerpen? Mocht hij niet hopen, dat God zou herstellen?

Maar in de plaats, waar zij door hun eigen schuld gekomen waren, was alle hoop verloren, voor altijd. Hoewel in de tegenwoordigheid van de Heer de hoop nooit verloren is. Het vuur wordt echter heet en heter gestookt, tot niet alleen het hart wordt overweldigd door de smart, maar het geweten geraakt en de trots gebroken. Zo wordt dan de smart de moeder van de vreugde. Het hart moet al deze oefeningen ondergaan, totdat het ten volle kan indringen in de gedachten en gevoelens van God Zelf. Wat een mooi beeld geeft ons de Heilige Geest hier van dit alles! Hij gaat niet slechts in de verschillende onderdelen, in de wegen van God, maar ook in de ervaringen van een hart, dat het oordeel Gods gevoelt en rechtvaardigt, en dat dan door Gods genade terechtkomt in de tegenwoordigheid van God Zelf. De door God ingegeven

Schriften geven ons niet alleen Zijn volmaakte gedachten, stellen ons niet alleen Christus voor, de volmaakte Mens voor God, maar tonen ons ook in beeldspraak al wat in onze arme harten gevonden wordt, en wat er in wordt gewerkt door Gods Geest. Welk een tedere zorg heeft Hij voor Zijn volk! En dit is altijd zo: Hij ziet de Zijnen; Hij hoort hun zuchten, hoeveel onvolmaaktheden van het eigen hart er ook mee verbonden zijn. Dit alles leren we in een boek als de Klaagliederen, in de Psalmen en elders; bovenal echter in het Nieuwe Testament."

HOOFDSTUK 1

Hoe zit de stad zo eenzaam!

In het jaar 588 v. Chr. werd Jeruzalem ingenomen, en stad en tempel werden verwoest. De Chaldeeën maakten daarmee een eind aan de opstand van Koning Zedekia, en de ballingschap nam voor Judea een aanvang; het werd een provincie van Babel.

De profeet beschrijft nu de ellende van Jeruzalem en Juda tengevolge van de overval van de vijand, waardoor alom dood en verderf hadden geheerst. Toch is het onderwerp van zijn lied niet de belegering zelf, maar meer de verlaten toestand, waarin de stad zich bevond tengevolge van de belegering, dus na de verwoesting.

Dit blijkt al dadelijk uit het begin van het eerste hoofdstuk van de Klaagliederen.

“Hoe zit zij eenzaam neder, de eens volkrijke stad; als een weduwe is zij geworden, die machtig was onder de volken; de vorstin onder de landschappen is onderworpen aan herendienst”. Zij weent steeds in de nacht... Zij heeft geen trooster... Juda is in gevangenis gegaan vanwege de ellende, en vanwege de veelheid van de dienstbaarheid. Zij woont onder de Heidenen: zij vindt geen rust. Het waren dus dagen van grote rouw voor de stad, die eens zulk een ereplaats had ingenomen. En er werd geen trooster gevonden, geen rust. De profeet is er diep bewogen door: allerwegen aanschouwt hij niets dan ellende, en nu komt hij als het ware met zijn rouwbeklag. Om dit goed te doen uitkomen, beschrijft hij Jeruzalem als een vrouw, die weduwe is geworden, die eenzaam en verlaten is, van wie de liefhebbers en vrienden

trouweloos tegen haar hebben gehandeld, die treurt over al wat zij verloren heeft, en die vurig verlangt naar medelijden en deelneming.

Tot en met het elfde vers van het eerste hoofdstuk is het de profeet, die Jeruzalem en Juda beklagt, terwijl in de volgende verzen, 12-22, Jeruzalem zelf sprekende wordt ingevoerd om haar klacht te uiten.

In het eerste gedeelte nu brengt de profeet allereerst het onderscheid naar voren tussen verleden en heden. Jeruzalem was als een moeder, die van kinderen beroofd is; velen waren gesneuveld gedurende de belegering, anderen waren meegevoerd door de vijand, sommigen uitgeweken naar Egypte. Wat was er vroeger een handel in Jeruzalem en hoe scheen de stad nu uitgestorven! Hoe telde Jeruzalem eenmaal mee onder de regering van David en Salomo en ook later nog; maar nu is haar macht en invloed gebroken. Deze diepe vernedering doet de stad schreien: niet maar overdag alleen, maar ook 's nachts, de ganse nacht door. En er kwamen geen uithelpers. Hoe anders was het vroeger geweest, toen de vorsten van andere landen haar bijstonden en haar hulp inriepen! Maar nu was de liefde bekoeld! Maar niet alleen in Jeruzalem, ook heel Juda was daardoor getroffen.

Daarnaar verwijst de profeet. De Joden waren benauwd, men had hen in het nauw gedreven. De profeet ziet van die kleine pogroms; overal vijandige houding van de volken tegen de Joden. En het is uit met de feesten van Jeruzalem. De enkele priesters, die er nog zijn, hebben niets te doen: ze zuchten, als ze denken aan de vroegere heerlijkheid van de tempel, toen er zoveel offeraars waren. De jonkvrouwen, die anders vrolijke muziek zongen, zitten nu treurig aan de weg. De tegenstanders van de stad zijn nu het hoofd geworden. En de vijanden juichen, omdat de Heer Jeruzalem heeft bedroefd vanwege de veelheid haar overtredingen. Ja, dat ziet de profeet zo duidelijk: de eigen zonden zijn de oorzaak van de ellende van Jeruzalem! Daarom zijn haar kinderen als een kudde weggedreven naar een ver land, en de Herder Israëls was ze

niet voorgegaan! Maar niet alleen is de bevolking weggevoerd, ook vorsten en prinses zijn het verderf niet ontgaan; ze worden vergeleken bij herten, die uitgeput door de honger nergens voedsel hebben kunnen vinden. Het is wel een bittere kelk, die Jeruzalem moet drinken; ze is indachtig in de dagen van haar ellende aan al de gewenste dingen, die ze van oude dagen af heeft gehad. Machtig is de hand van de tegenstander, en er is geen helper. Met haar rustdagen wordt gespot. Zie, bij de aanschouwing van dit alles weent het hart van de profeet! Maar daarom sluit hij het oog niet voor het feit, dat zij zelf een grote zondares is, die dáárom gewond, veracht en bespot wordt. Als een onreine vrouw moet men van haar wijken, moet men haar vermijden. De profeet veronderstelt, dat Jeruzalem het voelt, want hij zegt: "zij zucht ook." Zij schaamt zich en trekt zich terug; ze erkent dus de billijkheid van haar straf. Maar als zij zich omkeert, wordt daardoor juist haar onreinheid te meer gezien; de gevolgen van de zonden worden niet opeens weggenomen, duren soms zo lang.

Daaraan heeft zij niet gedacht; maar nu ziet zij het, en nu kan zij niet langer zwijgen; nu roept zij uit haar bang gemoed de Heer aan. Maakte de vijand zich niet groot over haar? Ging hij niet te ver en krenkte hij daardoor niet de eer van de Heer? Had hij zelfs niet zijn hand aan het heiligdom geslagen? Had hij niet de tempel betreden, waar vreemden niet mochten ingaan?

"Zie, Heer!" roept zij uit, "Heer, aanschouw, wat er van mij terecht is gekomen, en wees Gij mij een helper!"

In het tweede gedeelte van ons hoofdstuk horen we nu Jeruzalem zelf klagen. Het is niet meer de profeet, die zijn stem verheft, maar Jeruzalem wendt zich tot alle voorbijgangers en tracht hun medelijden op te wekken door het uit te roepen: *"Aanschouwt en ziet, of er een smart is als de smart die mij werd aangedaan"*.

En dan erkent zij openlijk, dat het de toorn van de Heer is, die tegen haar is ontbrand, omdat zij zo zwaar had overtreden. Ja, de Heer had haar klein gekregen; door Zijn vuur was zij

verteerd. Hij had het net uitgebreid waarin haar voeten verstrikt raakten. Hij had haar als een vereenzaamde en zieke achtergelaten. Een juk had Hij haar te dragen gegeven door Zijn eigen hand. Het verdient hier de aandacht, dat driemaal in de verzen 14 en 15 gesproken wordt over de hand van Hem, die "Heer" is, en niet over de hand van Jahweh. Driemaal wordt hier in het Hebreeuws Adonai gebezigd. En terwijl de naam Jahweh ons spreekt over Gods genadige houding tot Israël, over de Getrouwe en Onveranderlijke, ziet de naam Adonai meer op de verhouding van onderworpenheid, waarin wij mensen tot God staan. Hij is de Heerser, onder Wiens gezag wij ons bevinden. Het juk nu, dat Adonai had bevestigd aan haar hals, was het juk van haar overtredingen.

Is die last dan niet te zwaar om zelf te dragen? Jeruzalem was er onder gestruikeld, neergezonken en ze kon niet opstaan! De Heer Zelf had de wijnpers getreden. De dapperen waren gesneuveld, de sterken vertreden.

En toen de jonkvrouw Jeruzalem rijp was voor het oordeel, moest ze als de rijpe druiven worden afgesneden, en de Heer was in de wijnpers de druiventreder. Hoe vreselijk was Jeruzalems ondergang! "Om dezer dingen wil," roept zij uit, "ween ik; mijn oog, mijn oog vliet af van water." Immers de vijand had de overhand, vele doden vielen er te betreuren; geen woord van medelijden, waardoor de ziel verkwikt zou worden, wordt er gehoord. En nu zwijgt ook Jeruzalem. Haar stem verstikt in haar tranen. Als schreiende moeder weet ze niet meer, wat ze zeggen zal, waar ze het zoeken zal.

De profeet neemt dan haar klacht over: "Het is tevergeefs, dat Jeruzalem haar handen uitstrekt. Er zijn geen medevoelende mensen. De volken rondom achten Jeruzalem als een eerloze en onreine, die de gevolgen van haar zonden dragen moet." Maar dan opeens komt er verandering in de houding van de schreiende moeder: het woord van de profeet heeft haar geraakt. Tot nu toe sprak haar hart, thans spreekt haar geweten. Niet alleen zond God haar droefheid op droefheid, omdat haar overtredingen zo vele waren, maar Hij

had het recht om haar zo te kastijden. "De Heer is rechtvaardig," zegt zij, "want ik ben Zijn mond weerspanning geweest." En ze roept alle volken op om haar smart te zien, want die was over haar gekomen, omdat ze niet had willen luisteren naar de waarschuwingen van de Heer. En zij beschrijft haar verliezen, het leed van haar kinderen, de vreselijke hongersnood, die allen had geteisterd en geen spijsen had overgelaten, zelfs niet voor priesters en oudsten. De hele wereld moet het weten, waarom zij als moeder zo moet lijden. Ze klaagt het uit voor de Heer, en smeekt Hem, om toch acht te slaan op het zware kruis, dat haar deel is. Hoe bang is het in haar binnenste, hoe is haar ingewand vol onrust en haar hart omgekeerd. "Aanzie, Heer!" roept zij uit, "want ik ben zeer weerspanning geweest."

Eerst heeft zij gezegd: mijn mond is weerspanning geweest; nu zegt zij: ik ben weerspanning geweest. Het is alles eigen schuld, en op het medelijden van de mensen valt niet te rekenen. Maar is God niet Jahweh, de Eeuwige Getrouwe? Zal Hij dulden, dat de vijanden leedvermaak hebben? Zijn zij niet even grote zondaren als de inwoners van Jeruzalem en Juda? Verdienen zij het niet, dat de Heer hen vergeldt naar hun werken? Ze beroept zich dan ook op haar zuchtigen, die zo vele zijn; op haar matte, krachteloze toestand.

In het Boek van de Klaagliederen wordt een viertal malen over ellende gesproken. We hebben in het hoofdstuk, dat voor ons ligt, het tweemaal gevonden; in de verzen 3 en 7.

In het derde hoofdstuk, waar de profeet het gemeenschappelijk leed als zijn eigen leed op zich heeft genomen, horen we hem bidden: "Gedenk aan mijn ellende," (vers 19) en begint hij zijn alleenspraak en gebed tot God met de treffende woorden: "*Ik ben de man die ellende heeft gezien door de roede zijner verbolgenheid*". De diepe ellende, waarin Jeruzalem en Juda zich bevinden, heeft hem aangegrepen, en hij heeft er zich mee één gemaakt en hij erkent, dat de rechtvaardige toorn van God op het volk rust.

Maar nu is dit zo mooi in alles, wat hij dan verder zegt, dat hij overtuigd is, dat de toorn de genade niet opheft. De profeet Zacharia, die het oordeel over Israël voorzegt, (voornamelijk de verwoesting van de herders, van de leiders van het volk, op wie Gods toorn zou nederdalen,) spreekt namens de Heer het woord: "Dies heb ik deze slachtschappen geweid; dewijl zij ellendige schapen zijn." Met deze ellendige schapen worden de armen van de kudde bedoeld, de armen van geest, die naar de stem van de Herder wilden luisteren. Te midden van de ellende, die Jeremia zag, erkende hij, door zich in te leven in het leed en de rouw van het geheel, dat allen, die op God vertrouwden - en hij zelf in de eerste plaats - als ellendige schapen waren, overgegeven ter slachting, maar die achter de Herder zich mochten scharen, rekenende door genade op Zijn hulp.

Als wij de ellende zien, waarin Gods volk zich bevindt, en de smartelijke dingen, die het getroffen hebben, ons worden blootgelegd, is het allereerst noodzakelijk, dat de oorzaak er van, de zonde wordt erkend. Maar dan doen we de vraag: kan dit het leed van ons hart verminderen? Het antwoord is enerzijds: neen, want het aangezicht moet met schaamte worden bedekt; anderzijds echter: ja, want zodra de ellende wordt gezien als een gevolg van onze zonden, en Gods straf er over wordt gevoeld, daalt uit de Hemel Gods vertroosting neder.

Het is aandoenlijk te zien, hoe God meevoelt met de smarten, die het deel zijn van Zijn volk, ook al is het ten gevolge van hun zonden. Ergens heeft Jesaja het woord van de Heer gesproken: "Zij zijn immers Mijn volk." En nadat de profeet dan gezegd heeft: "Alzo is Hij hun geworden tot een Heiland," voegt hij er bij: "In al hun benauwdheid was Hij benauwd" (Jes. 63:9).

Neen, de smarten van Gods volk ontsnappen niet aan Gods oog. Gods Geest neemt van alles kennis, voelt met alles mee, en werkt dan ook in het hart van de man Gods, die Hij als Zijn mond gebruikt, zodat deze uitdrukking geeft aan de gevoelens van de Heer, en ook aan de gevoelens, die Hij in het

hart weet te werken van hen, die zich met schuldbelijdenis tot Hem wenden.

Weende niet Christus over de verhardheid van het hart van Jeruzalem, en wekte Hij de inwoners van Jeruzalem niet op, om met Hem te wenen? Zo berispt de Heilige Geest niet alleen, openbaart niet alleen de dingen, die komen moeten tengevolge van onze zonden, maar geeft ook vorm en uitdrukking aan de smart, die allen vervult, die God liefhebben. Niets is aantrekkelijker te midden van de ellende, dan de Goddelijke gevoelens, in de harten gewerkt door de vaste óvertuiging, dat de voorwerpen van de ellende toch bemind zijn door God; dat Hij wel verplicht is te slaan, die Hij liefheeft, maar dat Hij toch liefheeft, die Hij verplicht is te slaan.

De klacht, waarmede Jeremia zijn bundel klaagzangen opent, geeft het eigenlijke thema weer van de 5 hoofdstukken, waarin onze Bijbel de Klaagliederen voor de aandacht plaatst van de belangstellende lezer, die zich heeft beziggehouden met het onderzoek van de profetieën van Hilkia's zoon uit het stadje Anathoth.

De diepe vernedering van de stad, die zulk een voorname plaats innam in de gedachten en plannen van God, en die zulk een hoge bestemming had als de stad van de Grote Koning, heeft dermate beslag gelegd op de geest van Jeremia dat hij behoefte had om zijn tranen de vrije loop te laten.

't Is waar, de Profeet had in zijn veeljarige dienst telkens gesproken over de val van Jeruzalem. Hij had het gericht aangekondigd in overeenstemming met de opdracht bij zijn roeping: hij was namelijk gesteld om uit te rukken en af te breken, om te verderven en te verstoren maar gelukkig ook om te bouwen en te planten. Toen het oordeel de stad trof, was dit voor Jeremia niets vreemds. Maar Jeremia had niet gesproken als een buitenstaander, als een hard en ongevoelig mens, die automatisch sprak, wat Gód hem in de mond legde. Hij deed het als iemand, die zich volkomen één gevoelde, en maakte, met zijn volk, ook met de zonden van het volk, die als een

zware last op hem drukten. Jeremia trachtte zijn verdriet niet achter een masker te verbergen, maar gaf aan de gevoelens van zijn hart vrijelijk lucht.

Jeremia ziet Jeruzalem als een in rouw gedompelde weduwe¹. Hij kende ze als een stad, die de feestgangers nauwelijks kon bevatten bij gelegenheid van de jaarlijks terugkerende Feesten van de Heer. Maar nu was zij eenzaam, en dat deed hem uitbreken in, de klacht: "Hoe zit de stad zo eenzaam, die vol volk was!"

Inderdaad, Jeruzalem was als een weduwe geworden: haar God had haar moeten verlaten! Wel had de Getrouwe, die ook bij ontrouw van onze zijde getrouw blijft (2 Tim. 2:13) lang gewacht en in eindeloos geduld laten waarschuwen, om toch het pad van de zonde te verlaten, en weder te keren. Maar Juda én Jeruzalem hadden niet gewild! Toen was het gebeurd, het vreselijke: de cherubim, waartussen de Heilige Israëls troonde, boven het gouden verzoendeksel van de Ark des Verbonds, hadden zich langzaam maar zeker teruggetrokken, zoals Ezechiël het ons zegt in hoofdstuk 10:18 en 11:22 en 23. In het eerste gedeelte van hoofdstuk 1, de verzen 1-11, horen we Jeremia zijn klacht uitstorten. In het tweede gedeelte, de verzen 12-19 is Jeruzalem zelf aan het woord, met uitzondering van vers 17, waarin de Profeet de klacht onderbreekt, en in de slotverzen zien we de opgeheven handen van Jeremia, die de klaagzang van de eenzame stad overneemt en voor God uitstort.

Jeremia had de stad in feestdos gekend. Nu zag hij haar van allen verlaten. Haar "liefhebbers," op wie ze haar vertrouwen had gesteld, hadden haar allen de rug toegekeerd, ja trouweloos met haar gehandeld.

¹ Titus heeft merkwaardig genoeg na de verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70, een gedenkpenning laten slaan, waarop Juda gezien wordt als een wenende vrouw zittende onder een palmboom.

Zij, die eens groot was onder de heidenen, een vorstin onder de landschappen, was nu schatplichtig geworden. Onder de heidenen woonde ze nu, en ze was in gevangenschap. Nergens vond ze rust! Het was een vreselijke toestand: niemand kwam meer op het feest; de poorten waren woest; zij was bitter gestemd, en haar priesters en jonkvrouwen waren bedroefd. En dat alles, omdat de HERE haar bedroefd had vanwege haar vele overtredingen!

De tegenpartij was tot "een hoofd" geworden, terwijl naar Gods gedachte de bestemming van het volk was, dat *Israël ten hoofd zou zijn* en niet "*tot een staart*".

Jeruzalem was beroofd van al haar sieraden en krachteloos gingen hun vorsten heen voor het aangezicht van hun vervolgers, als hongerende en dorstende herten! Dan denkt Jeremia eraan, hoe Jeruzalem van oude dagen af roemen kon op haar "gewenste dingen," waaraan ze in de dagen van haar ellende en veelvuldige ballingschap indachtig werd. Ze herinnert zich haar rijkdommen, terwijl ze in de diepste armoede verkeert. Ze is in de hand van de tegenstander gevallen en heeft "geen helper", terwijl ze door haar vijanden wordt bespot, omdat de rust van de dood om haar heerst. "Rustdagen" noemt Jeremia de dagen, waarop de grafstilte in de stad op alles drukt!

"Gewenste dingen," O, welk een gedachtenis! Bezat niet de stad, die nu door het slijk gehaald was, de heerlijke tempel, met zijn "Heilige der heiligen," waar de God Israëls troonde, en waar de heilige Wet en de gouden kruik met manna in de Ark waren weggelegd onder het verzoendeksel van louter goud? Stond in het "Heilige" niet de gouden tafel, waarop de twaalf broden elke Sabbatdag vernieuwd werden als beeld van de eenheid van de twaalf stammen? Stak niet de Hoge priester daar elke avond de lichtjes aan van de gouden kandelaar? En offerde hij niet op het gouden altaar het kostelijke reukwerk voor Gods aangezicht? Was er niet in de plaats, waar de Levieten en Priesters zich bewogen, in de "Voorhof", het koperen altaar, waar elke morgen en iedere avond het

brandoffer werd verteerd? En brachten niet de koperen wasvaten en de koperen zee in herinnering, dat de Heilige God bij het volk, dat tot Hem naderde, allereerst heiligheid verwachtte?

O, die gewenste dingen, die zo zinrijk waren, en zulk een waarde hadden voor het godvruchtig gemoed! "Eén dag" - zo zong de dichter van de 84ste Psalm - "één dag in Uw voorhoven is beter dan duizend elders!"

Van al die "gewenste dingen" had het armzalig overblijfsel van Juda niets meer dan de herinnering! Onwillekeurig komt de verloren zoon ons voor de aandacht, die bij de voederbakken met zwijnendraf geen verzadiging vinden kon, en die toen, tot zichzelf gekomen zijnde: aan de dagloners van zijn vader dacht. Hadden die geen overvloed? Bij de herinnering aan het vaderlijk huis sprak hij uit: *"Ik zal opstaan en naar mijn vader gaan en tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en voor u, ik ben niet meer waard uw zoon te heten; maak mij als een van uw dagloners"* (Luk. 15:17-19).

Wat doet zulk een herinnering pijn! En dan alleen te staan en zonder helper! "Geen helper". Dat woord treft ons altijd zo diep, als we de 22ste Psalm lezen. Daar vinden we onze Heiland in grote nood als onze Plaatsbekleder.

Honden hebben Hem omsingeld; sterke stieren van Bazan hebben Hem omringd. Hij is uitgestort als water! Hij rechtvaardigt de Heilige God onder Wiens toorn Hij zich bevindt, door de woorden: "Gij zijt heilig!" Hoor, hoe Hij klaagt: "Wees niet verre van Mij, want benauwdheid is nabij, want er is geen Helper!"

Maar als Hij het werk van de verzoening volkomen heeft volbracht naar de eis van de rechtvaardige God, heeft God Hem toch gehoord: "Hij heeft niet veracht, noch verfoeid de verdrukking der verdrukten, noch Zijn aangezicht van Hem verborgen, maar Hij heeft gehoord als Die tot Hem riep." Alle zonden zijn dan verzoend; er is overvloedige lof bij allen, die het van de Heer verwachten. Tot aan de einden van de aarde

wordt de goedheid van de Heer gedacht en geprezen. Er is louter zegen, "omdat Hij" - onze Heer en Verlosser - "het gedaan heeft."

Ook de smaad van Juda en Jeruzalem zal eens worden weggenomen. Een heerlijke dag gloort! Maar nu is het nog: "Er is géén helper!" Allen hebben haar verlaten; haar liefhebbers zijn haar bespotters geworden.

Jeremia weet heel goed, wat de oorzaak is. Zelf heeft hij het zo vaak uitgesproken, als hij het volk smeekte weder te keren tot zijn God. Ook hier horen we: "Jeruzalem heeft zwaar gezondigd!" Zij is vals als een vrouw in haar onreinheid. Wonderbaarlijk is zij omlaag gedaald en zij heeft geen trooster! Welk een smart! "HERE, zie mijn ellende aan" klaagt de Profeet, "de vijand maakt zich groot." Had hij niet alle weggeroofd? Zelfs had hij "zijn handen aan al haar gewenste dingen" - wéér denkt Jeremia aan die rijkdommen van weleer! - "uitgebreid."

Jeruzalem had gezien, dat de heidenen in de heiligdommen waren binnengegaan en al de heilige vaten hadden gestolen. Naar de heilige Wet Gods mochten ze niet eens een voet daarin zetten (Deut. 23:1-4); en nu waren ze er binnengestormd als rovers en hadden de heilige Tempel leeggeplunderd!

"De gewenste dingen" - ten derde male wordt er de aandacht op gericht - waren gegeven om de honger te stillen. Nee, het was te veel! Eén toevlucht bleef er over in het grote leed, en dat was God! Zie, HERE, en aanschouw, dat ik onwaard geworden ben!"

In vers 12 v.v. wendt de treurende stad zich tot allen, die haar voorbijgaan: "Gaat het ulieden niet aan," ontzet het u niet, hebt gij geen medelijden met mij? Is er wel een smart gelijk de mijne, die mij aangedaan is?

Maar zie nu haar overgang van de vijanden op God in de woorden "waarmee de HERE mij bedroefd heeft ten dage der

hittigheid Zijns toorns. Van de hoogte heeft Hij een vuur in mijn beenderen gezonden...Hij heeft voor mijn voeten een net uitgebreid...Hij heeft mij woest en ziek gemaakt de ganse dag..."

Het doel van God is bereikt. Bij het overblijfsel, dat zo klaagt, en de schuld van alles bij zichzelf zoekt, is geen verontschuldiging meer. Als de verloren zoon is het weergekeerd, en spreekt over zijn overtredingen, die een ondraaglijke last zijn geworden. "De HERE" zo klaagt ze verder² "heeft al mijn sterken in het midden van mij vertreden, Hij heeft een bijeenkomst over mij uitgeroepen om mijn jongelingen te verbreken. De Here heeft de wijnpers van de jonkvrouw, van de dochter van Juda, getreden!" Hoeveel stromen bloed waren er gevloeid! Dat alles deed Jeruzalem wenen. Haar trooster, die haar ziel zou kunnen verkwikken, was verre van haar. Er is een diep gevoel van schuld, maar nog niet het bewustzijn van vergeving. De verloren zoon ligt niet in de armen van zijn vader. Het schuldgevoel, het bewustzijn van onwaardigheid, is alleen ontwaakt.

De vijand had nog de overhand. Maar Sion breidt - zo zegt Jeremia nu - haar handen uit. De God Jakobs heeft de tegenpartijders tegen Jakob verwekt en zo is Jeruzalem geworden als een vrouw in haar onreinheid.

Maar God wordt gerechtvaardigd, wat betekent, dat er nu een algehele omkeer gekomen is, en komen zal. Ik ben Zijn mond weerspanning geweest. Jeruzalem wil het nu wel uitroepen voor aller oor: Hoort toch allen gij volken en ziet mijn smart aan. Mijn jonkvrouwen en mijn jongelingen zijn in de gevangenis gegaan. Mijn liefhebbers hebben mij bedrogen. De priesters en de oudsten zijn bezwaken, toen zij van honger spijze zochten om in het leven te blijven. Maar *niemand gaf hun die* (Lukas 15:16). Het dieptepunt is hier wel bereikt!

² Hier denkt Jeruzalem niet aan de God van de genade. maar aan Hem. Wie zij gehoorzaamheid verschuldigd en onderworpen is, aan de Adonai.

Dan heft Jeremia zijn handen ten hemel. Hij roept de HERE aan, en zich éénmakend met zijn volk bidt hij: Aanzie, HERE, want mij is bang; mijn ingewand is beroerd, mijn hart heeft zich omgekeerd in het binnenste van mij, want *"ik ben zeer weerspannig geweest."*

Van binnen was het, alsof de dood alles had doen verstommen, van buiten waren de kinderen door het zwaard gedood. "Ik heb geen trooster;" al mijn vijanden horen mijn kwaad en "zijn vrolijk, dat Gij het gedaan hebt."

O, gij vijanden van de Heer en van Gods volk, ook voor u breekt eenmaal de dag van de vergelding aan. Als die dag zal gekomen zijn, die de HERE Zelf voortbrengen zal, dan zult gij maaien, wat gij gezaaid hebt; dan zult gij zijn, gelijk degenen, die gij verdrukt hebt. Het is alsof we Paulus horen, als hij zegt: *"daar het rechtvaardig is bij God, aan hen die u verdrukken, verdrukking te vergelden"* (2 Thess. 1:6, 7).

Jeremia vervolgt: *"dat al hun boosheid kome voor uw aangezicht"*. De Profeet stelt alles in de hand van de God van de wraken (Ps. 94:1) die gezegd heeft: *"Aan Mij de wraak, Ik zal vergelden"* (Rom. 12:19).

Hij bidt: *"Doe aan hen, gelijk Gij aan mij hebt gedaan vanwege al mijn overtredingen"*. Alles wordt dus overheerst door het gevoel van eigen schuld. Het "Ik ben niet meer waard" heeft de boventoon! Daarom zijn de zuchten menigvuldig en dit maakt het hart ziek. Deze gedachte staat voorop en beheerst ook de volgende klaagzangen.

HOOFDSTUK 2

Lijden en lankmoedigheid

Voor dat we ons gaan bezighouden met het tweede hoofdstuk van het boek "de Klaagliederen", zullen we goed doen te luisteren naar het woord van Jakobus: *"Broeders, neemt als voorbeeld van het lijden en het geduld de profeten, die in de naam van de Heer gesproken hebben. Zie, wij prijzen hen gelukkig die volhard hebben"*.

Jeremia was zo'n een profeet. En als we hem dus tot een voorbeeld moeten nemen, moeten we ook zijn geschiedenis kennen. Reeds jong werd hij door de Heer tot profeet geroepen. Ongeveer een halve eeuw is hij als zodanig werkzaam geweest, en dat in de meest donkere tijd van Juda. Hij was een man met een teder gemoed, lichtbewogen, vredelievend; die zielsveel hield van zijn volk.

. Welk een zware last was het dan ook voor hem, om zijn volk het oordeel Gods aan te moeten kondigen; het mee te moeten doormaken, dat dit voltrokken werd!

Zijn taak werd nog verzaamd door de valse profeten, de slechte priesters en de goddeloosheid van de koning Jojakim, onder wiens regering zijn meeste strafredenen zijn gesproken, en die niet alleen het woord van de Heer verwierp, maar de geschreven rol in stukken sneed en in het vuur wierp.

Is het wonder, dat de stijl en taal van zijn profetie, met name die van de Klaagliederen, getuigen van een gemoed, dat geheel met weemoed en smart was vervuld? Er is wel geen profeet, die door zijn volk zijn gehele lange leven door zo mishandeld is geworden.

Hoeveel smaad en hoon heeft deze profeet Gods moeten ondervinden, hoeveel haat is zijn deel geweest. Hoeveel lichamelijk lijden ook: gevangenschap, doodsbedreiging, geworpen in een kuil!

Nochtans heeft Jeremia de woorden Gods gesproken; getrouwen onbevreesd zijn boodschap herhaald, het volk opgeroepen tot berouwen gehoorzaamheid.

Maar dit was hem niet mogelijk zonder zijn toevlucht te nemen tot de Heer. In het begin roept hij het uit: *"Gij, o HERE, kent mij toch, Gij ziet mij en toetst mijn gezindheid jegens U"*. En hij ontvangt dan van God een heerlijk onderwijs. *"Als gij met voetgangers loopt, maken zij u moede"*, zegt de Heer in Jeremia 12:5. De profeet moest er aan denken, dat het God was, die Zijn volk had verlaten en de beminde Zijner ziel in de handen van de vijanden had gegeven. Hij moest zich niet laten vermoeien door de opmerkingen en klachten van mensen; hij moest zich ook geen angst laten aanjagen, maar zich vastklemmen aan zijn God.

Hoeveel beelden heeft de Heer gebruikt, om Zijn dienstknecht en door hem Zijn volk de dingen duidelijk voor te stellen; en te midden van al zijn bittere klachten is Jeremia door God staande gehouden. En is het niet merkwaardig, dat dezelfde profeet, die door zijn volk meer dan enig ander profeet is mishandeld geworden, na zijn dood hoger vereerd werd dan enig ander profeet, zodat tijdens de omwandeling van de Heer de naam van Jeremia bovenaan stond op de lijst van de profeten? De edele, trouwe, geduldige Jeremia heeft ons een treffend voorbeeld gegeven. Allereerst ons, die door genade ook dienstknechten Gods mogen zijn. De gedachte, dat een dienstknecht van de Heer bewaard zou worden voor allerlei ongemak en tegenspoed, is niet naar de Schrift. Integendeel: vooral voor hen geldt het woord: In de wereld hebt gij verdrukking! De dienstknechten van de Heer hebben door veel lijden te gaan, want zij vooral moeten leren lankmoedig te zijn, geduldig, volhardend. Jeremia heeft eens het woord des Heren gesproken tot Baruch, die klaagde over de droefenis, door de

Heer tot zijn smart toegedaan: "Zoudt gij u grote dingen zoeken? Zoek ze niet!" De Heer Zelf moest afbreken wat Hij gebouwd had, uitrukken wat Hij geplant had, Zijn oordeel zenden. En zou dan Baruch tijden van voorspoed moeten wensen? Maar één ding zou zijn deel zijn, ook het deel van Jeremia: hun ziel zou God hun tot een buit geven in alle plaatsen, waar ze zouden heentrekken (Jer. 45).

De Heer zou hen niet bewaren voor moeilijkheden, maar wel iil moeilijkheden; ze zouden niet aan de vijanden ten buit vallen. En hoe dikwijls is dit in de geschiedenis van Jeremia bewezen! Toen allen werden weggevoerd naar Babel, werd hij bewaard; een bevel werd gezonden om Jeremia vrij te laten. Toen hij in de kuil was, ontfermde zich een Moorman over hem. God gebruikte Nebukadnezar om Zijn dienstknecht te beschermen. En Jeremia heeft zijn vrijheid gebruikt om God te dienen te midden van een ellendig overblijfsel. De dienstknechten van de Heer moeten er niet op uit zijn, uit de moeilijkheden gered te worden, maar te midden van de moeilijkheden een zegen te zijn voor anderen.

Maar het is ook zo voor ons allen, die geloven. Lopen we niet in onze dagen een groot gevaar, met anderen mee te klagen? Zeker er is veel, dat ons bedroeft en bezwaart; maar is er niet ook veel goeds, en ondervinden we niet te midden van tegenspoed de bewarende hand van onze God? Mijn broeders! zegt Jakobus, neemt tot voorbeeld de profeten! Prijzen we niet gelukzalig, die volharden? Willen we niet onze harten versterken, wachtende op de komst van de Heer?

Hoe heeft Jeremia de kracht ontvangen, om verdrukking te lijden, lankmoedig te zijn, met volharding voort te gaan te midden van al wat hem overkwam?

Zeker allereerst door zich tot God te wenden in het gebed. Maar dat toch niet alleen. Het Woord van de Heer was zijn kracht. Hij zegt eens, als hij God bidt om toch aan hem te gedenken: *"Zo vaak uw woorden gevonden werden, at ik ze op,*

uw woord was mij tot vreugde en blijdschap mijns harten" (Jer. 15:16).

Volgen wij ook hierin het voorbeeld van Jeremia? Is het Woord zelf de kracht voor ons als dienstknechten? Is het onze spijs en verkwikking? En als we eens rondgingen in de huizen van gelovigen en zouden vragen, wat ze wel het heerlijkste vinden, dat in hun bezit is, zouden ze dan komen met het Woord Gods? Nee, we moeten niet onverschillig voorbijgaan aan de dagelijkse dingen. Jeremia heeft alles diep gevoeld; maar hij was overtuigd, dat de Heer rechtvaardig is en daarom gaf hij alles aan Hem over. En ook wij weten, dat de Rechter voor de deur staat en daarom willen wij niet zuchten en klagen, maar overtuigd van het droeve lot, dat deze wereld wacht, het Woord prediken en van onze Heer getuigen.

Tenslotte nog dit. Ten tijde van smart is er niets kostelijker dan medelijden en medegevoel. Jeremia heeft niet alleen gepredikt tegen het verkeerde, maar meegehuild. En vinden we dit ook niet bij de Heer Jezus? Heeft Hij niet geweend, toen Hij Jeruzalem zag, dat zich niettegenstaande Zijn zorgende liefde niet wilde bekeren? Bleef Hij niet weldoen en getuigen te midden van alle vijandschap en tegenstand? Heeft Hij niet aan het kruis uitgeroepen: "Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen?" Dit is wel het hoogste voorbeeld, dat ons gegeven is. In tegenstelling met Jeremia riep Hij niet om wraak. Hij was niet gekomen om te verderven, maar om zalig te maken. Maar wat het lijden en de lankmoedigheid betreft, hebben wij toch ook het voorbeeld van de profeten, die hebben volhard, en die te midden van alles in de naam van de Heer hebben gesproken.

HOOFDSTUK 3

Jeruzalem onder Gods toorn

De ellende, waarover Jeremia in het eerste hoofdstuk van de Klaagliederen spreekt, vindt doorlopend in het tweede hoofdstuk een levendige beschrijving. De grote, algemene ramp, die de dochter Sions, Jeruzalem, heeft getroffen, wordt hier nader geschilderd. Met dit verschil, dat er nu de nadruk op wordt gelegd, dat niet de vijand dit alles heeft gedaan, niet Nebukadnezar en zijn Chaldeeuwse legerscharen, maar de Heer. Nooit was er zo'n jammer geweest. De hand van de Heer had zich uitgestrekt als een vijand, als een tegenpartijder, en de eer van het volk was weggenomen. "Ikabod!" de eer is weg! Maar deze gedachte, dat het niet de vijand, maar de Heer was, die deze toorn over Jeruzalem deed komen, liet toch ook ruimte, om tot de Heer op te zien en Zijn barmhartigheid in te roepen.

Hoe ernstig is het toch, als de Heer gedwongen is te verwerpen, wat Hij eens als Zijn eigendom heeft erkend! Maar zou het anders kunnen, als men Zijn naam verbindt met de zonde; als men Zijn getuigenis vervalst en verderft? God is rechtvaardig, en vangt aan met het oordeel bij Zijn eigen volk.

Het tweede klaaglied van Jeremia begint, net als het eerste, met een "Ach, hoe!" Dit is de bekende uitdrukking, die we bij de profeten vinden, wanneer het hart neergebukt gaat onder verlies of ellende. Jeremia is blijkbaar ooggetuige geweest van de ellende van Jeruzalem, en hij geeft er nu een aangrijpende beschrijving van.

Treffend komt dit vooral uit in het eerste vers. Verder spreekt hij altijd in het verleden: God heeft neergeworpen, heeft

afgebroken, heeft Zijn gericht gezonden. Maar in het eerste vers staat in het oorspronkelijke niet: "Hoe heeft de Heer de dochter Sions in Zijn toorn bewolkt," maar: "Hoe bewolkt de Heer de dochter Sions in Zijn toorn!" Het is daardoor duidelijk, dat Jeremia, hier als ooggetuige spreekt en alles voor zich ziet als één werkzaamheid Gods, waardoor Jeruzalem in zo'n diepe ellende is gedompeld. Evenals in hoofdstuk 1:6 wordt hier met de dochter Sions Jeruzalem bedoeld; en vlak daarop, wordt de stad Gods aangeduid als de heerlijkheid Israëls, het sieraad van Israël. Jeruzalem was ten hemel toe verhoogd, en werd nu ter aarde neergeworpen. Met de voetbank Zijner voeten wordt hier niet bedoeld de aarde, zoals in Jesaja 66:1 en Handelingen 7:49, maar de tempel, de aanspraakplaats (1 Kron. 28:2; Ps. 99:5 en 132:7). Toen dus Jeruzalem onder de toorn kwam, kon ook de tempel niet worden gespaard.

Ons hoofdstuk zouden we in drie delen kunnen verdelen. In de eerste tien verzen wordt de toorn van de Heer tegen Jeruzalem beschreven; in de verzen 11-19 toont de profeet zijn medelijden en spoort hij Jeruzalem aan, om hulp te zoeken bij God; en in de verzen 20-22 stijgt een smeekgebed op tot de Heer, tot Jahweh. Het valt ons dadelijk op, dat in het begin van dit hoofdstuk niet de naam van de Verbondsgod Jahweh gebruikt wordt, maar de Godsnaam Adonai. Hetzelfde hebben we reeds gehad in het 14de en 15de vers van hoofdstuk 1³ en vinden we ook nog verder enkele malen in dit hoofdstuk. Waarschijnlijk wordt hier dus allereerst gedacht aan de rechten, die de Almachtige had op Zijn volk, zodat Zijn toorn als van de Almachtige op Jeruzalem nederdaalt. Maar dan wordt telkens de Eeuwige genoemd, Wiens rechten zijn geschonden, en die

³ In sommige vertalingen staat er: de HERE; dit moet zijn: Here; want de naam Jahweh is steeds in het Oude Testament vertaald door HERE met vier hoofdletters aangeduid komt in die verzen niet voor. Behalve in deze verzen en in dé eerste vijf verzen van hoofdstuk 2, vinden we de Godsnaam Here (Adonai) nog in het begin van vers 7, in vers 18, 19 en aan het slot van vers 20 van hoofdstuk 2.

daarom in Zijn trouw volk en stad tegenkomt, zoals we lezen: "Hij heeft afgebroken en niet gespaard!" Achtereenvolgens wordt in het eerste deel de verwoesting van stad en land getekend. De woningen zijn verslonden. Zowel het platteland als de versterkingen zijn aan de verwoesting prijsgegeven. Vier malen wordt in dit hoofdstuk het woord "verslonden" gebruikt, (vs. 2, 5, 8 en 16), waarmee dan wel zal zijn aangeduid zowel het geweldige alsook de snelheid van de catastrofe. De vorsten zijn neergestort, ontheiligd of onteerd; de hoorn van Israël, het beeld van macht, is afgehouden. Vroeger had God Zijn hand uitgestrekt tegen de vijanden van Israël, en de aarde had ze verslonden (Ex. 15:12); en nu heeft God de vijand laten begaan en is Zelf als een vijand tegen stad en volk opgetreden; nu heeft Hij Israël verslonden, al haar paleizen verslonden; het klagen en kermen van de dochter van Juda vermenigvuldigd. Hij heeft Zijn omheinde hof omwoeld en de voor Hem afgezonderde plaats vernield; met dit gevolg, dat ook de eredienst moest ophouden, en dat ook de feesten in vergetelheid geraakten. Koning en priesters waren verworpen, het altaar was verstoten. Het woord van de profeten, die het oordeel hadden aangekondigd, was vervuld. De poorten en muren van de stad lagen in puin. En de oudsten van de dochter Sions zaten nu op de aarde en zwegen stil; zij wierpen stof op hun hoofd en bedreven rouw; ja, zelfs de jonge dochters van Jeruzalem, anders toch zo geneigd tot feestvreugde, lieten het hoofd ter aarde hangen.

Dan, in het tweede deel, klaagt de dichter luid zijn smart uit. Zijn ogen zijn door tranen verteerd; zijn ingewanden, de zetel van het teerste gevoel, zijn vol onrust; zijn lever, dat is zijn ziel, is uitgestort. Tengevolge van al de jammer en zijn hevige smart daarover, vergaat hij van pijn. "Om de breuk der dochter mijns volks!" Die breuk veraanschouwelijkt hij dan door op levendige wijze te schilderen de ellende van de jonge kinderen in de uitgehongerde stad: zo maar vielen ze neer op de openbare weg; de moeders konden aan het jammerlijk smeken van de kleinen om voedsel geen gehoor geven. Wat is de

oorlog toch verschrikkelijk! We vinden ook hier, hoe God hem gebruikt als een gericht, omdat men naar Zijn liefdestem niet heeft willen luisteren. De schuld was hier zo groot, omdat ook valse profeten waren opgestaan, leugenprofeten. Zij gaven voor, namens God te spreken, en de gevangenis af te wenden; maar het was alles ijdelheid. Een grote smaad was over Jeruzalem gevallen; de vijanden hadden in de handen geklapt, en hadden leedvermaak, dat de stad van de volmaakte schoonheid zulk een aanfluiting was geworden. Ze hadden op die dag gehoopt, en door de ontrouw van het volk hun wens verkregen. Maar het was niet door hun macht; het was, omdat God het toeliet. God was Jeruzalem een vijand geworden, en Hij had de hoorn (de macht) van de tegenpartijen verhoogd!

Is het een wonder, dat dan het hart van de inwoners van Jeruzalem tot God schreeuwt? Daar was maar één weg voor hen: tot God terugkeren; tot die God, die de uit- en ingang van Zijn volk bewaren kan (Ps. 121). We kunnen gerust zeggen, dat de profeet zelf die behoefte opwekt, om tot God te roepen. Het is God alleen, die in de nood redding kan geven. En onder bitter wenen, met belijdenis van schuld, moet dat roepen tot God in de benauwdheid geschieden. Niet alleen voor zich persoonlijk, maar ook om het leven en de welstand van de hongerende kindertjes, die daar liggen op de straten. O, dat jammerlijke beeld van deze kleinen heeft zich wel diep in de ziel van de dichter gegrift.

En nu tot wie zal Jeremia zich anders wenden dan tot Jahweh, tot de Onveranderlijke, tot de eeuwig Dezelfde, tot de eeuwig Getrouwe? "Zie Heer!" roept hij uit, "aanschouw toch aan wie Gij also gedaan hebt!" Het was toch Zijn volk, Zijn stad; het waren toch niet de heidenen. Het uitverkoren Israël was Hij een vijand geworden! Mocht Hij dan toch tot deernis en ontferming worden bewogen! Moeders hadden hun eigen kinderen opgegeten, priesters en profeten waren in het heiligdom omgebracht. Zulke onmenselijke en ontwijdende dingen hadden plaatsgevonden! Een algemeen bloedbad was in de stad aangericht; de straten lagen vol doden, zonder

onderscheid van leeftijd. Rondom waren verschrikkingen; en het scheen, alsof geen mens aan de toorn over Jeruzalem ontkomen was; of niet één van Sions kinderen was overgebleven.

God had het alles gedaan. "Gij hebt alzo gedaan," lezen we in vers 20; "Gij hebt gedood in de dag Uws toorns; Gij hebt geslacht en niet verschoond; Gij hebt verschrikkingen rondom opgeroepen." Het was de dag van de toorn van Jahweh. Jeremia heeft eens gesproken: "*Want, gaat naar mijn plaats die in Silo was, waar Ik in het eerst mijn naam deed wonen, en ziet wat Ik daarmede gedaan heb om de boosheid van mijn volk Israël!*" (Jer. 7:12).

Wat de Heer gedaan heeft! Dat zou wel het opschrift kunnen zijn van dit hoofdstuk. "*De HERE heeft volvoerd wat Hij Zich had voorgenomen, Hij heeft in vervulling doen gaan, wat Hij gesproken heeft, wat Hij sinds de dagen van weleer heeft bevolen!*" (vs. 17).

O, dat de mensen in onze dagen zich toch lieten waarschuwen; dat ze toch geloofden, dat God Zijn oordelen zal doen komen tengevolge van hun zonden, wanneer ze zich niet bekeren in de genadetijd!

Dat wij, gelovigen in Christus, oud en jong, er aan dachten, dat ook onze God een verterend vuur is; dat het vreselijk is, te vallen in de handen van de levende God; dat het oordeel begint van het huis Gods! Opdat we vol dankbaarheid zijn voor het goede, dat God aan ons deed; opdat we de genade vasthouden. Want alleen wanneer we met heilige vrees vervuld zijn voor Hem, die aarde en hemel doet beven, kunnen we God welbehaaglijk dienen met eerbied en godsvrucht (Hebr. 12:25-29).

God had Zijn volk van ouds lief. Zo aandoenlijk heeft Hij gezegd: "Och, dat Mijn volk naar Mij gehoord had; dat Israël in Mijn wegen had gewandeld, Ik zou het gespijsd hebben met het vette van de tarwe, ja, Ik zou u verzadigd hebben met honing uit de rotsstenen!" God heeft Zijn volk ook nu lief en zoekt er

het beste voor. Helaas, nog altijd is het zo bij velen: ze luisteren niet naar de vriendelijke stem van Hem, die van de hemelen spreekt. En dan moeten ze door schade en schande ondervinden, wat een leed ze zichzelf en wat een oneer ze de Heer en Zijn getuigenis aandoen. Dat men toch tot inkeer kwam en leerde zeggen: Gij, Gij, Gij hebt het gedaan! Om als verloren zonen te worden aangenomen. Maar liever: laat ons acht geven op de waarschuwingen en vermaningen van Hem, die ons liefheeft, opdat Hij ons het goede niet behoeft te onthouden, maar ons genade en eer geve!

HOOFDSTUK 4

Persoonlijk leed

De eerste klacht van Jeremia gold de stad Jeruzalem en haar inwoners. Wat een ellende was het deel van allen geworden! Het hele eerste hoofdstuk is er vol van. Zijn tweede klacht, waaraan het tweede hoofdstuk is gewijd, gold dezelfde ellende, maar nu gezien van het oogpunt uit, dat de Heer het alles had gedaan. Niet de vijand, niet de machtige Nebukadnezar en zijn Chaldeeuwse legerscharen waren de oorzaak van de grote, algemene ramp, maar het was de hand van de Heer, die zich over de stad en volk had uitgestrekt: Jeruzalem lag onder de toorn Gods. Is het wonder, dat de profeet dit tweede klaaglied begint met een: "Ach, hoe!"?

Voordat nu de profeet zijn vierde klaaglied aanheft, waarin hij na een beschrijving van de vroegere heerlijkheid van Jeruzalem met een nieuw "Ach hoe" klaagt over de geweken glorie, over het verdonkerde goud, wijdt hij een uitgebreid klaaglied aan zijn persoonlijk leed. We vinden dit in het derde hoofdstuk van de Klaagliederen, waar hij blijkbaar driemaal het Hebreeuwse alfabet nodig heeft, om uiting te geven aan het lijden en de smart, die zijn deel was in gemeenschap met het volk.

Dit derde hoofdstuk is bijzonder kostbaar voor de Bijbellezer. Hoe vaak wordt er bij bijzondere gelegenheden, ook in vergaderingen en bidstonden, een gedeelte uit voorgelezen. Hoe vertrouwd zijn wij allen met die woorden: *"Het zijn de gunstbewijzen des HEREN, dat wij niet omgekomen zijn, want zijn barmhartigheden houden niet op, elke morgen zijn zij nieuw, groot is uw trouw!"* De oorzaak hiervan is wel, dat alles

wat in dit hoofdstuk wordt gezegd, zo strikt persoonlijk weergeeft, wat Jeremia heeft ondervonden. Het persoonlijk leed, dat iemand uitdrijft naar God, waardoor hij de bijzondere vertroosting van de Heer smaakt, spreekt het meest tot het hart van hen, die in soortgelijke omstandigheden zich bevinden. Meer dan abstracte woorden van bemoediging, hoe goed ook gemeend. Hart tot hart komt dan nader.

Jeremia noemt zich de man, die ellende gezien heeft door de roede van de verbolgenheid van de Heer. Hij roept het uit, dat het goed is voor de man, dat hij het juk in zijn jeugd draagt. Hij gebruikt nu niet voor stad en volk het beeld van een weduwe, van een vorstin, van een jonkvrouw, maar spreekt van de werkelijkheid van het leed *voor hem persoonlijk*.

Twee dingen trekken daarbij onze volle aandacht. Ten eerste, dat het lijden, dat over hem komt, niet zijn eigen schuld is, maar hij zich één maakt met de zonde van het volk, waarover de toorn van de Heer werd uitgestrekt. Ten tweede, dat de ellende, de toorn, van Godswege kwam over de zonde; en dat te midden van dit alles zijn enige hoop was en bleef op God, die naar zijn vaste overtuiging in de toorn aan ontferming zou gedenken (Hab. 3:2).

Het is wel zeer treffend, dat de profeet zo indringt in het bewustzijn van het kwaad, dat het is alsof het kwaad zijn eigen kwaad is. Hij had ellende gezien door de roede van de verbolgenheid van de Heer; was geleid en gevoerd in de duisternis en niet in het licht; bij uitstek had hij ervaren en ondervonden de gevolgen van de rampspoed en van de tegenspraak; het was alsof alle mogelijke rampen tegen hem alleen zich samenpakten; het was alsof God Zich tegen hem persoonlijk wendde en de ganse dag Zijn hand tegen hem keerde. Zelfs lichamelijk leed hij, zodat zijn gedaante veranderde en hij wegteerde van smart.

God had hem rondom ingebouwd, als een belegerde stad; hij zat als in een donkere kerker, met ketenen gebonden, zo verzekerd, dat er van ontvluchten geen sprake was. En...

God hoorde niet! Daarom spreekt hij in vers 8 opeens zonder beeld, en roept het uit: Ook wanneer ik roep en schreeuw, sluit Hij de oren voor mijn gebed! Om dan weer voort te gaan met in beelden zijn lijden vanwege het oordeel Gods te beschrijven. Vroeger zag hij het licht van de Heer op zijn wegen schijnen, maar nu: God had zijn wegen toegemuurd en zijn paden verkeerd; gehouwen stenen waren als zware beletselen op zijn levensweg gelegd: tegenspoeden, die hem het leven moeilijk maakten; en daar die stenen hem de rechte weg versperden, werd hij genoodzaakt zich op kronkelende paden te begeven. Ja, hij zag God Zelf, in al Zijn handelwijzen jegens hem, als een op prooi loerende beer, als een in schuilhoeken verscholen leeuw. God legde het dus wel op zijn ondergang toe, zoals roofdieren dat doen bij het zoeken naar een prooi.

Door al dit leed is de profeet als verbijsterd. Was hij niet gekozen voor het wit van de pijlen, die de Heer had gespannen? En hadden ze hem niet diep getroffen in zijn innerlijk? Het gevolg er van was, dat hij het voorwerp van bespottung was geworden van zijn volksgenoten: "hun snarenspeel de ganse dag." Hoe bitter was dit alles voor hem! De beelden, die hij kiest, stellen zo aandoenlijk en juist zijn bitter leed voor. Waren hem niet stenen voor brood gegeven? We weten, hoe hardvochtig Jeremia behandeld is geworden; en dat alles onverdiend. Maar zijn volk had het verdiend. En nu hij voor God de plaats van dat volk innam, zag en wist hij zichzelf onder de slaande hand van God. "Gij hebt mijn ziel ver van de vrede verstoten," roept hij uit; "ik heb het goede vergeten." En hij is zo overstelpt door het leed, dat hij geen hoop meer heeft; geen kracht meer om weerstand te bieden; ja, zelfs zijn hoop op zijn God heeft verloren. Wel noemt hij hier voor het eerst in deze klaagzang de naam Jahweh, maar alleen om het uit te spreken, dat hij zijn kracht in en zijn vertrouwen op Hem kwijt was.

Gelukkig echter is deze sombere toon niet de laatste klank van zijn lied. Reeds dadelijk wendt hij zich tot God met het gebed: "Gedenk aan mijn ellende, aan mijn ballingschap,

aan mijn bitter leed." En dan herwint hij àl meer zijn vertrouwen op zijn God, en komt tot de mooiste geloofsuitingen. Evenals Asaf komt hij in Gods heiligdom, en met David roept hij uit: "Barmhartig en genadig is de Heer, lankmoedig en groot van goedertierenheid. Hij zal niet altoos twisten, noch eeuwiglijk de toorn behouden."

Zou God er niet aan gedenken, dat zijn ziel zich zo neerboog, dat hij alleen maar gedacht aan een omkomen in de diepte van het lijden?

Vandaar die kreet als van een drenkeling: Gedenk! Maar vandaar ook dadelijk die omkeer. Als hij gaat inblikken in Gods ontferming en genade, verdiept hij zich niet langer in zijn ellende, maar grijpt hij moed door zijn blik omhoog te richten. *"Dit zal ik mij te binnen brengen, daarom zal ik hopen"* zegt hij. En wat hij daarmee bedoelt, volgt in de verzen 22, enz. Het woordje "dit" ziet namelijk niet terug op het voorafgaande, maar houdt verband met het volgende. Met het ter harte nemen bedoelt hij niet iets nieuws, maar iets dat hij uit het oog had verloren. De genadeblijken van de Heer zijn immers eindeloos; de genade Gods, de goedheden van de Heer. Zijn barmhartigheden zijn zo groot, dat men altijd onder alle omstandigheden hoop mag blijven koesteren. En is diezelfde God ook niet trouw? David heeft eens gezegd: Uw trouw is tot de bovenste wolken, d.w.z. hemelhoog. Trouw houdt nauw verband met waarheid. Het wil dus zeggen: God verandert nooit. Hij wordt nimmer ontrouw, ook al zijn wij ontrouw. In Zijn trouw komt Hij ons tegen. Maar ook in Zijn genadebewijzen is Hij trouw. Hij bewijst maar niet willekeurig genade. De profeet ziet hier de Heer Zelf. Eerst was zijn hoop van de Heer vergaan; nu zegt hij: de Heer is mijn deel, en hij verklaart dat met heel zijn ziel: zoals al Gods volk psalmen zingt in de nacht, en in de Heer kracht vindt te midden van beproevingen en kastijdingen. De verwachting van Jeremia is dan ook niet maar van Hem, maar op Hem. Eerst heeft hij gezegd: Daarom zal ik hopen. Nu is hij een stap verder gekomen en zegt: Daarom zal ik op Hem hopen. Hij heeft zijn God weer teruggevonden!

En als hij dáár gekomen is, kan hij rustig de wegen van de Heer overdenken; de moeilijke vraagstukken van het menselijk lijden zien in verband met Gods genade. Gods doen is steeds gezegend, al schijnt het ons ook hard. Wat ook overkomt aan hen, die de Heer verwachten, wier ziel Hem zoekt, de Heer is voor hen goed. Maar dan is het ook nodig, dat zij in stilheid voor God verkeren; dat zij rustig vertrouwend wachten op 's Heren hulp. Het lijden is een juk, zwaar om te dragen. Maar gelukkig, als de mens dan in zijn jeugdkracht is: het best bestand en gewapend tegen rampen en tegenspoeden.

De profeet zegt nu, hoe men het juk moet dragen: stil tot God, in de overtuiging, dat van Hem het heil is (Ps. 62:2). Vroeg in het leven moeten we deze les leren; niet afleiding zoeken voor ons verdriet, maar in stille eenzaamheid dragen wat God ons heeft opgelegd; overgegeven ons onderwerpen aan de Verhevene, die in Zijn wijs bestel het lijden over ons brengt, in de overtuiging, dat er misschien verwachting is. En zelfs als de mensen ons zouden beledigen, moeten we hun hardvochtig optreden verduren en verdragen in zachtmoedigheid.

Maar hoe is het mogelijk, zo verdraagzaam en geduldig en overgegeven te zijn? Vanaf vers 31 wijst de profeet er op, God brengt wel leed over een mens, maar het duurt niet altijd. Hij verstoot niet in eeuwigheid. Hij is de wijze Heer, die tenslotte het heerlijk einde zal doen aanbreken. Zeker, Hij bedroeft, brengt in kommer, maar daar tegenover staat Zijn ontferming, staan Zijn goedertierenheden. En deze laatste zijn veel talrijker dan de bekommelingen, die Hij over ons moet doen komen. "Naar de grootheid Zijner goedertierenheden," d.w.z. menigvuldig zijn Zijn genadebewijzen. En laat niemand denken, dat God "van harte" plaagt en bedroeft. God heeft geen lust in kwellen, en scheidt geen welbehagen in het leed, dat ons overkomt. Veeleer doet het Hem pijn, wanneer Hij moet slaan: zoals het een vader pijn doet, wanneer hij zijn kinderen moet kastijden. En daarom zal 't leed ons nooit overkomen, als het

niet nodig is, maar zal het ook nooit langer duren dan nuttig voor ons is.

De profeet toont nu aan, dat God niet alleen zo doet met Zijn volk, maar dat het ook een algemene waarheid is voor alle mensen. "Wie zegt iets, hetwelk geschiedt, zo de Heer het niet beveelt?" God is de Schepper, de Soevereine; en Zijn raad zal bestaan. Geen mens kan iets doen tenzij God het toelaat of het hem van God gegeven zij. Geen leed is er ook onder mensen, of God ziet en kent het. Uit de mond van de Allerhoogste komt dus zowel het kwade als het goede voor de mens, omdat de hand van de Almachtige het hem aldus beschikt. Alles gaat daarom op Goddelijk bevel. En wat zou een levend mens dan klagen? Immers zendt God de bezoeken niet uit lust tot plagen. Waarom zou men dan treuren over Zijn doen?

Er is maar één reden tot klagen bij de mens. Dat is: hij mag klagen over zijn zonden. Een ieder persoonlijk. De mens heeft alleen maar met reden te klagen vanwege zijn zonden.

Maar dan ook moet de mens zich verootmoedigen. Hier vinden we de werkelijke inkeer beschreven. De profeet, die aldaar persoonlijk heeft gesproken, gaat nu opeens in zijn woorden over tot de meervoudsvorm. Hij en zijn volk daarin hebben ze gemeenschap - moeten komen tot verootmoediging over hun zonden. Niet alleen verenigt de dichter zich met het volk in het leed, dat God gezonden heeft, maar hij verenigt zich hier ook met het volk in het neerbuigen in boetvaardigheid voor Gods aangezicht. Een mens moet zichzelf onderzoeken, zijn zonden leren zien en zich verootmoedigen. Maar dat is nog niet genoeg. Zijn smart over de zonden moet hem leiden tot breken met de zonden. Harten en handen moeten worden opgeheven tot God in de hemel.

En wat er dan beleden moet worden, volgt in vers 42, enz.: overtreding, weerspanning en zo veel meer, als gevolg waarvan God Zijn volk niet had gespaard, niet had vergeven, niet had gehoord naar hun gebed. Jesaja heeft eens gezegd: "De hand des Heren is wel niet verkort, en Zijn oor is niet zwaar

geworden; maar uw ongerechtigheden hebben scheiding gemaakt tussen u en God." Hetzelfde zegt hier Jeremia. God had het volk vervolgd: als een wreker was Hij achter hen aangekomen. En door het strafgericht Gods was het volk nu tot een voorwerp van verachting geworden te midden van de volkeren. De vijanden sperden hun mond tegen hen open: een uiting van leedvermaak. Verderf en verbreking was hun deel geworden.

Dan echter keert de profeet weer terug tot de persoonlijke vorm. Het gemeenschappelijk leed had hem getroffen als zijn eigen leed. Zijn ogen schreide hij als het ware uit. Rusteloos ging alles maar door; er kwam geen ogenblik van verademing. Hij zag de vijanden van Israël als zijn vijanden, maar dan "zonder oorzaak." Als een vogel werd hij nagejaagd. Ze hadden hem in een kuil geworpen; met stenen overdekt. Maar te midden van alles zegt hij toch: totdat! Er zou een tijd komen, dat het blijken zou, hoe God van de hemel alles aanschouwt en ziet. Daarom roept hij van de bodem van de put, waarin de vijanden hem zochten teniet te doen, dus uit de diepte van zijn lijden en smart, het aangezicht van de Heer aan. Hij riep de naam van de Heer aan. Hij wist, dat God zijn stem hoorde en Zijn oor niet sloot voor zijn zuchten en roepen. Hij was overtuigd, dat God altijd gereed is om te helpen, wanneer er een beroep wordt gedaan op Zijn hulp. Had hij hiervoor geen zekerheid door het woord van de Heer? Immers Hij had Zelf gezegd: "Vrees niet!"

Nu is de profeet aan het slot van zijn lied gekomen. Neen, het was maar niet alleen de smaad en het onrecht, die hem waren overkomen, omdat hij tot het volk Israël behoorde en een profeet van de Heer was; hij had ook persoonlijk in levensgevaar verkeerd. Men had allerlei wraakplannen jegens hem gekoesterd, om hem het leven te benemen. Gedeeltelijk was er uitvoering aan gegeven. Maar God had zijn leven verlost. Hij had de boze gedachten van de vijanden verijdeld. En toch: telkens weer vielen ze op hem aan! Daarom eindigt hij met een gebed, waarin hij wijst op hun zitten en opstaan; op het

hele doen van de vijanden; op hun spotlied ook. En hij roept dan de vergelding van de Heer in over zijn vijanden, die ook de vijanden van God waren. Hij was ten volle overtuigd, dat de Heer op het hoofd van zijn vijanden zou doen terugkomen al wat ze hem hadden aangedaan. Verblindings zou hun deel zijn, zodat ze hun verderf tegemoet snelden; "Gods vloek zou over hen komen; Gods toorn, zodat ze van onder de hemel zouden worden weggedaan.

Wat een aangrijpend mooi klaaglied is deze derde klacht van de grote profeet! (Klaagl. 3). Net als Ezra, Nehemia en Daniël roept Jeremia het uit: Ik, ik heb gezondigd. Als het gaat om verootmoediging moeten wij ons één maken met de zonde, met het kwaad van het geheel. Wie buigt zich in onze tijd voor God neer met belijdenis van de schuld van de Gemeente? Wie verootmoedigt zich met smart over de toestand onzer Vergaderingen en al onze verdeeldheden? Waarom ervaren wij in het algemeen zo weinig gebedsverhoringen? Er is gemeenschappelijk kwaad, dat gemeenschappelijk, ook persoonlijk, beleden en weggedaan moet worden. We moeten onze wegen onderzoeken en doorzoeken en weerkeren tot de Heer.

Men spreekt telkens over het gewenste van opwekkingen, maar hoe velen van ons hangen aan geld en goed, geven de eerste plaats aan eigen belangen en aan die van de hunnen. Eerst als die wegen worden veroordeeld, kan het gebed om een opwekking worden verhoord. "Keert weder tot Mij," zegt de Heer, "en Ik zal tot u weerkeren; en dan zult ge wederom zien het onderscheid tussen de rechtvaardige en de goddeloze; tussen die, die God dient en die Hem niet dient" (Mal. 3:7 en 18). Paulus zegt, dat de mannen in alle plaatsen heilige handen moeten opheffen zonder toorn en twisting (1 Tim. 2:8). En hij merkt op, dat het einddoel van het gebed is: liefde uit een rein hart en uit een goed geweten en uit een ongeveinsd geloof.

God spaart niemand; ook Zijn eigen volk niet. In hoofdstuk 1:18 had Jeremia gezegd: "De Heer is rechtvaardig." Hij is dit ook jegens Zijn dienstknechten. Nehemia heeft het in

zijn gebed uitgesproken, nadat hij het heeft gehad over al de moeiten, die de vorsten, priesters en profeten hadden getroffen: "Doch Gij zijt rechtvaardig in alles wat ons overkomen is; want Gij hebt trouwelijk gehandeld, maar wij hebben goddelooslijk gehandeld." Ook Daniël erkent dit in zijn gebed.

Als we de profeet Jeremia horen spreken, krijgen we ook sterk de indruk, dat hij in zijn lijdensweg om van de zonden wil een voorbeeld is van onze Heer Jezus Christus, en van het getrouwe overblijfsel van Israël, dat evenals Jeremia zijn schuld aan God belijdt. "Hoe lang nog?" roept hij daarbij uit. "Wanneer zal onze God ons wreken van onze vijanden?" De Psalmen zijn vol van dergelijke gebeden, die profetisch spreken over de tijd van de grote verdrukking voor de Joden.

Het is de Geest van Christus, die door al de profeten sprak, die we ook in deze klaagliederen telkens horen. De Messias maakt Zich één met de zonden van Zijn volk, buigt Zich er onder neer en treedt er mee voor God. Als Hij Jeruzalem nadert, weent Hij. Zijn tranen waren Hem tot spijs dag en nacht (Ps. 42:4). In Klaagliederen 1:12 lezen wij woorden, die aan de Man van Smarten herinneren (Jes. 53). In hoofdstuk 2:15 en 16 staat iets geschreven over het schudden van de hoofden, over het tandenknarsen van de vijanden, dat ook Christus deel was volgens Matth. 27:30 en Ps. 22:14. In hoofdstuk 3:8 wordt gesproken over het sluiten van Gods oren voor Jeremia's gebed, zoals in Ps. 22:3 gezegd wordt van Christus: "Ik roep des daags, maar Gij antwoordt niet, en des nachts, en Ik heb geen stilte." Wij horen in Psalm 69 de Messias zeggen: "Ik ben gezonken in grondeloze modder, waar men niet kan staan. . . . Om Uwentwil draag ik versmaadheid, en schande heeft Mijn aangezicht bedekt. Ik ben Mijn broederen vreemd geworden...Ik heb geweend in het vasten Mijner ziel... Zonder oorzaak word Ik gehaat... Ik ben een snarenspeel dergenen, die sterke drank drinken... Gal hebben zij Mij tot Mijn spijs gegeven." En in diezelfde Psalm lezen wij ook van het vertrouwen, dat de Messias op Zijn God stelt. God wist, dat Hij Zelf zonder schuld was, maar de schulden van het volk

op Zich nam. Daarom werpt Hij Zich op Zijn God en zegt: "Verhoor Mij, O Heer!" Maar daarom ook roept Hij de vergelding van de Heer in over Zijn vijanden, die de vijanden Gods waren.

Jeremia is een beeld van Hem, van Wie gezegd wordt: "In al hun benauwdheid was Hij benauwd en de engel Zijns aangezichts heeft ze behouden; door Zijn liefde en Zijn genade heeft Hij ze verlost en Hij nam ze op en Hij droeg ze al de dagen van ouds" (Jes. 63:9). En hoe weerspanning Israël ook geweest is, nochtans had de Heer Zijn volk lief.

Zo willen we dan ondanks alles de goedertierenheden van de Heer vermelden, de veelvoudige lof van de Heer, en instemmen met het woord van Jesaja: "Naar alles, dat de Heer ons heeft bewezen, en de grote goedheid aan het huis Israëls, die Hij hun bewezen heeft naar Zijn barmhartigheden en naar de veelheid Zijner goedertierenheden!"

HOOFDSTUK 5

Het goud verdonkerd

“Hoe is het goud verdonkerd, ontluisterd het goede, fijne goud! De heilige stenen zijn weggeworpen op de hoek van elke straat. De kinderen van Sion, zo kostbaar, eens opwegend tegen gelouterd goud, hoe zijn zij geacht als aarden kruiken, het werk van pottenbakkershanden!” Dit is het treffend begin van het vierde hoofdstuk van de Klaagliederen.

De vroegere heerlijkheid van het volk Gods was verdwenen; alles was donker. Geen kring bleef gespaard: priesters, vorsten, de gewone man uit het volk, allen leden onder de gevolgen van zonde en afwijking. Zegt niet de Spreukendichter: "Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezen!" En als we God verlaten, doen we niet alleen onszelf leed, maar ook anderen. We oefenen invloed uit, als we iets goeds verrichten, maar niet minder, als we kwaad doen. Daarom is het gaan van eigen wegen zo schadelijk.

In Psalm 30:11 lezen we: *“Mijn rouwklacht hebt Gij veranderd in een reidans, mijn rouwkleed hebt Gij losgemaakt, met vreugde mij omgord”*. Hier is het andersom. Vandaar de klacht: *“Hoe is het goud verdonkerd!”* Deze verandering ligt niet aan God, maar aan de mens. Israël had zulke grote en heerlijke zegeningen. Denken we maar aan de tijd van David en Salomo. En nu - God was verlaten! Vandaar smart op smart. Vandaar klaaglied op klaaglied. Tenslotte zien we dit geopenbaard op Golgotha. De mens had een paradijs ontvangen, en daar stierf de zondeloze Zoon des mensen aan het vloekhout; daar moest Hij de beker ledigen, gevuld met de toorn Gods over de zonde.

Maar laten we nu ons hoofdstuk overzien. Jeruzalem, het voorwerp van Gods liefde, was verwoest; was geoordeeld wegens haar zonde. De profeet had alles mee doorgemaakt. Zijn hart was diep bedroefd geworden. Het leed had hij gevoeld als zijn persoonlijk leed, en hij had uitgeroepen: *“Ach dat mijn hoofd water ware, en mijn oog een bron van tranen, dat ik dag en nacht kon bewenen de verslagenen van de dochter mijns volks”* (Jer. 9:1).

Wat zou de profeet nu doen? In Zijn bittere klacht zich afwenden van zijn God? Nee, hij wist het: God slaat niet *om te bedroeven*; dat zou niet in overeenstemming zijn met Zijn natuur, die liefde is; Hij slaat *om te helen*. Dáaraan klampt hij zich vast. *“Het zijn de gunstbewijzen des HEREN, dat wij niet omgekomen zijn, want zijn barmhartigheden houden niet op, elke morgen zijn zij nieuw, groot is uw trouw!”* (3:22, 23). In ons hoofdstuk gaat het echter niet over de tijdelijke ellende van het volk van Juda en Jeruzalem, maar om hun droeve staat, als van God afgeweken, als niet langer een getuigenis voor Hem op aarde. Daarom is het leed, in deze vierde klaagzang uitgedrukt, van een diep-geestelijke betekenis.

Hoe stonden heden en verleden met elkaar in schril contrast! Wat een genade was in de vervlogen tijden jegens het volk Gods geopenbaard en erdoor tot uitdrukking gekomen. En nu, helaas, tot welk een val waren zij gekomen!

Sinds Eva haar hand uitstreckte om het door God verbodene te nemen, wordt elke bedeling gekenmerkt door de gevallen staat van de mens. *“Maar de mens met al zijn praal houdt geen stand; hij is gelijk aan de beesten, die vergaan”* (Ps. 49:13). Van Adam tot Noach, van Noach tot Abraham, van Abraham tot Christus - overal en steeds dezelfde verkeerde openbaring en een toenemende boze uiting van het ongeneeslijk hart van de mens. Het einde is, dat men zich vergrijpt aan de Levensvorst!

De profeet begint dit hoofdstuk, evenals het eerste en het tweede, met het kenmerkend klaagwoord: *“Ach hoe!”* En dan

beklaagt hij allereerst het droeve lot van de kinderen van Sion, de bewoners van Jeruzalem. Hij begint met hun het vroegere voor ogen te stellen: het was alles goud, het waren kostbare stenen. Het gebruik van goud en fijn goud en stenen is hier namelijk als beeldspraak bedoeld. Het gaat dus niet om het goud van de tempel, of de bouwstenen er van; het gaat om de kinderen van Sion, door Zacharia met de naam "kroonstenen," edelstenen, genoemd.

Wat is er nu met deze "kostelijke" kinderen gebeurd? Helaas, het goud is verdonkerd, heeft zijn glans verloren; de edelgesteenten zijn als waardeloze voorwerpen op de hoeken van de straten neergeworpen, zoals men aarden pottenbakkerswerk wegwerpt.

De toestand van stad en volk was zo ontzettend, dat de moeders hun moederlijk gevoel tegenover hun kinderen hadden verloren. Vraatzuchtige dieren - voor zeekalveren moet hier gelezen worden jakhalzen - zogen nog hun welpen, maar de moeders in Juda onthielden het voedsel haar kinderen. De moeders waren als de struisvogels in de woestijn, wreed en zonder mededogen. Bekend is, dat de struis behalve de eieren, die zij in het nest legt, er ook op haar tochten om voedsel te zoeken verscheidene buiten legt, waarom zij zich hoegenaamd niet bekommert, en dat zij, als zij bemerkt, dat het nest tijdens haar afwezigheid is aangeroerd, het geheel in de steek laat. Ook laat zij haar jongen zelf voedsel zoeken, en ze is ze daarbij in het geheel niet behulpzaam. Tot deze zorgeloosheid en hardheid waren de moeders van Juda vervallen. De kinderen schreeuwden om brood, maar er was niemand, die hun te eten gaf. De tong van het zoogkind kleefde van dorst aan zijn gehemelte.

Hoe droevig is het, wanneer in de Gemeente van God de lammeren vergeten worden; in de gemeenten van God moeten de jonggeborenen worden verzorgd en gevoed met het voor hen nodige voedsel. Helaas, het is dikwijls zo anders! De jonggeborenen worden dan vergeten, en het getuigenis lijdt er schade door!

Maar waarom waren die moeders eigenlijk zo harteloos, zo zorgeloos? Het was vanwege de algemene toestand in stad en land. Er heerste in het belegerde Jeruzalem hongersnood. Die eertijds lekkernijen aten, bezweken nu van honger op de straten. Die tevoren op karmozijnen kussens gedragen werden, kropen nu naar een mesthoop, om er nog iets eetbaars te vinden. Het kwam zelfs voor, blijkens vers 10, dat vrouwen hun eigen kinderen hadden gekookt en opgegeten (zie ook hoofdstuk 2:20). Herinnert ons dit niet aan de dagen van Joram, toen de koning, wandelend op de muur van de stad, door een vrouw werd aangesproken, die tot hem zei: *“Deze vrouw heeft tot mij gezegd: geef uw zoon, dat wij hem vandaag eten; dan zullen wij mijn zoon morgen eten. Wij hebben dus mijn zoon gekookt en hem opgegeten. Maar toen ik de volgende dag tot haar zeide: Geef nu uw zoon, dat wij hem eten, had zij haar zoon verborgen. Zodra nu de koning de woorden van de vrouw hoorde, scheurde hij zijn klederen”*. Is het wonder? En hier was het geen uitzondering als bij Joram, maar de vervulling van Jeremia's profetie van jaren tevoren: *“Ik zal deze stad maken tot een voorwerp van ontzetting en tot een aanfluiting; ieder die erlangs gaat, zal zich ontzetten en fluiten om al haar slagen. Ook zal Ik hen het vlees van hun zonen en hun dochters doen eten, zij zullen elkanders vlees eten in de benardheid en benauwdheid, waarmede hen hun vijanden en wie hen naar het leven staan, benauwen zullen”* (Jer. 19:9).

Het is merkwaardig, dat deze vrouwen barmhartig worden genoemd. De bedoeling zal wel zijn als tegenstelling. Teerhartige vrouwen, met moederlijk gevoel, vervielen tot zulke vreselijke daden. Hoe ontzettend moet toch wel de hongersnood in Jeruzalem zijn geweest!

Nu wijst de profeet op de oorzaak van het donker worden van het goud. De zonde van Jeruzalem was groter dan die van Sodom, en Jeruzalem kende Gods wil, maar het deed er niet naar. Zou God dan, die Sodom in een ogenblik omkeerde, zonder dat mensenhanden er iets aan deden, Jeruzalem sparen? Het ging nu wel langzamer: niet opeens kwam de straf,

maar geleidelijk; door gebrek, wegkwijning en hongersnood. Maar dit was vreselijker dan een plotseling verderf. Wat droevig lot van de eens zo heerlijke stad! Maar het was verdiend; want de verantwoordelijkheid was groter en de overtreding zwaarder dan van Sodom. Hoe falen zij, die het meeste zegen ontvangen, dikwijls het meest! En als het hoogste door het verderf wordt aangetast, hoe groot is dan het verderf! De Heer Jezus heeft tot Israël gezegd: *“Want als in Sodom de krachten waren gebeurd die in u zijn gebeurd, het zou tot op heden zijn gebleven. Ik zeg u evenwel, dat het voor het land van Sodom draaglijker zal zijn in de dag van het oordeel dan voor u”*. Hoe ernstig spreekt dit alles tot de Christenheid! Hoe is ook hier het goud verdonkerd door eigen schuld en ongerechtigheid, en hoe vreselijk zal het oordeel zijn! (2 Thess. 2:12 en 13; Openb. 3:16).

Nadat nu de profeet over de ongerechtigheid en zonde van Jeruzalem zo ernstig heeft gesproken, schildert hij nog afzonderlijk de toestand van de aanzienlijken, die door hun hoge plaats een afzonderlijke kring vormden. Wat zagen zij er vroeger welgedaan uit; met wangen van melk en bloed! Maar nu - hun uitzicht was donkerder dan het zwart. Zij zagen er zo vervallen uit, dat men ze niet herkende op de straten: ze waren vel over been! En die van hen in de strijd de dood vonden, waren nog gelukkiger dan zij, die aan de honger waren prijsgegeven. Door het zwaard werden ze in een ogenblik doorboord; maar het zwaard van de honger was veel scherper; langzaam kwijnde men weg onder grote smarten.

Eigenlijk staat er in vers 7 in plaats van edelstenen "Nazireeërs". We weten uit Numeri 6, wat een Nazireeër was; een afgezonderde. Welnu, dit woord wordt hier gebruikt om er aan te herinneren, dat het hele volk een voor God afgezonderd volk was, zoals alle Christenen afgezonderd zijn van de wereld, om niet meer aan de wereld gelijkvormig te zijn. Helaas, hoe groot was het verval onder de Joden! De aanzienlijken waren eens reiner dan sneeuw; maar nu - zegt de profeet - is hun

gedaante verduisterd van zwartheid. Hoe vaak komt onder het volk van God zulk een achteruitgang, zulk een diep verval voor!

Het was alles een gevolg van de toorn van de Heer. De volle ontlading was over Juda gekomen. Een vuur was aangestoken, dat Sions fundamenten had verteerd. Het was niet om te geloven, noch door koningen noch door onderdanen, dat de tegenpartijder en vijand van Gods volk tot die poorten van Jeruzalem zou ingaan! Immers, hadden niet vroeger de heidenen, de volken, van de macht van Jahweh gehoord? En had het niet op hen de indruk gemaakt, alsof Jeruzalem onaantastbaar was? Echter, het ongelooflijke was gebeurd!

En wel kwam het van God, maar het was vanwege de zonden van de profeten en de misdaden van de priesters. Ze waren bondgenoten in het kwaad geweest; ze hadden het bloed van rechtvaardigen vergoten. Spanden de profeten en priesters op een keer niet samen tegen Jeremia? (Jer. 26). Was er maar één man geweest, die recht deed, en die de waarheid zocht in Jeruzalem, God zou hem genadig zijn geweest, - had Jeremia gezegd (Jer. 5:1). Maar het schijnt, dat al de rechtvaardigen door de profeten en priesters waren verjaagd. Zij dwaalden rond op de straten, met bloed bevlekt, zodat men hun kleren niet kon aanraken. In de brief aan de Hebreeën wordt gezegd van de geloofsgetuigen, die wreed werden vervolgd: *“En anderen ondergingen de beproeving van bespottingen en geselingen; ja zelfs van boeien en gevangenschap. Zij werden gestenigd, in stukken gezaagd, verzocht, met het zwaard vermoord, zij liepen rond in schapevachten, in geitevellen, leden gebrek, werden verdrukt, mishandeld - de wereld was hen niet waard - zij dwaalden rond in woestijnen, bergen, spelonken en de hollen van de aarde”* (Hebr. 11:36-38). De rechtvaardigen werden als melaatsen geschuwd: "Wijkt, wijkt!" zo riep men tot hen. En ze zijn weggevlucht, weggezworven; men duldde ze niet in de heilige stad. Maar ook de heidenen (volken) wilden zulke vromen niet in hun midden hebben. Hoe trad hier voor hen het woord van

Mozes in vervulling, dat ze nergens rust zouden vinden, en dat de Heer ze een bevend hart zou geven! (Deut. 28:65).

Het zestiende vers staat niet in verband met hetgeen voorafgaat. De profeet keert terug naar hetgeen hij in vers 11 heeft gezegd. Het aangezicht van de Heer had Juda verstrooid; Hij zag het volk niet meer aan. Dat bleek wel duidelijk, omdat de vijanden het aangezicht van de priesters niet hadden geëerd, en de ouden geen genade bewezen. Was er maar hulp van anderen gekomen! Maar alle beloften waren ijdel gebleken. Farao's leger, dat ter hulp was uitgetrokken, was weergekeerd; de koning van Egypte had de gezette tijd laten voorbijgaan. (Jer. 37:5-7; 46:17). Tot het laatst toe hadden Zedekia en zijn ministers op de hulp van Farao gerekend. Maar wie op Egypte rekende, rekende op een riet, dat de hand doorboort (Jes. 36:6; Ezech. 29:6 en 7). Nee, niemand kon ontsnappen aan het spiedend oog van de Babyloniers; de gangen werden nagegaan, zodat men zich op straat niet durfde vertonen; de vervolgers waren sneller dan de arenden des hemels; ze achterjaagden ze op de bergen, en in de vlakten legden ze lagen. De koning, hier genoemd de "adem onzer neuzen," de gezalfde des Heren, die trachtte te ontvluchten, werd in een val gelokt. Edom had zich verblijd over de ellende van Juda, maar eens zou Edom zelf de beker van het oordeel hebben te drinken!

Dit vierde klaaglied, zo in-droevig, omdat Juda en Jeruzalem hadden moeten drinken uit de beker van de wijn van Gods grimmigheid, eindigt met een troostwoord! *"Uw ongerechtigheid, o dochter van Sion, heeft een einde"*.

Nee, van Edom kon dit niet worden gezegd. Als de rechtvaardige nauwelijks behouden wordt, waar zal dan de goddeloze en zondaar verschijnen? Edom zou worden bezocht, en de zonden van Edom worden ontdekt (Jer. 49:20).

Nu triomfeerden de vijanden, maar de rollen zouden worden omgekeerd ! Voor de dochter Sions was er hoop: zij

zou haar kinderen terugzien en de ballingschap zou voor hen wijken!

Is het niet altijd het doen van de Heer, om, na de handhaving van het recht, weer genadig te zijn? Het einde van de Heer toont ons, dat de Heer zeer barmhartig is en een Ontfermer!

HOOFDSTUK 6

Gemeenschappelijk leed

Het gehele vijfde hoofdstuk van de Klaagliederen heeft de vorm van een gebed.

Het onderscheidt zich van de eerste vier hoofdstukken hierin, dat het er niet in gaat over de ondergang van Jeruzalem, zoals in het eerste, tweede en vierde hoofdstuk, en ook niet om persoonlijk leed, zoals dit zo treffend uitkomt in het derde. In dit vijfde hoofdstuk wordt God gemeenschappelijk aangeroepen. Het is niet de profeet, die alléén bidt, maar hij maakt zich één met allen, die het van God verwachten. En nu is het merkwaardig, te zien, waarmee de harten van allen zich bezighouden.

Eigenlijk zouden we aan het slot van dit boekje een klaaglied verwachten in de zin van een dodenzang. Maar het tegendeel is het geval. Hoewel de harten vol droefheid zijn, is er toch hoop. Het woord van David staat voor de aandacht: *“Barmhartig en genadig is de HERE, lankmoedig en rijk aan goedertierenheid; niet altoos blijft Hij twisten, niet eeuwig zal Hij toornen”*. Rabbi Akiba heeft eens gezegd: "Verblijdt u; Hij, die de bedreigingen volvoert, vervult de beloften." Eerst wordt in het gebed Jahweh aangesproken, opdat Hij zou gedenken alles wat over Zijn volk gekomen was (vs. 1). Dan wordt een uitvoerige beschrijving gegeven van het verschrikkelijk, gemeenschappelijk lijden (vs. 2-18). En tenslotte wordt vertrouwend gebeden om ontferming en uitredding (vs. 19-22).

Niettegenstaande alle ellende, over Juda gekomen, en trots het feit, dat de toorn des Heren zich uitstortte over Jeruzalem, is bij de wenende profeet en zijn mede-bedroefden het geloof in Jahweh gebleven. Wat er ook was gebeurd, hoe gesmaad en vernederd het volk ook was, de Verbondsgod was Dezelfde gebleven. Hij was niet veranderd. Hij zou en kon Zijn volk niet vergeten.

Vandaar het woord: "*Gedenk*", dat we zo dikwijls in de Schrift vinden en waarmede dit hoofdstuk aanvangt. Het spreekt van vertrouwen en verwachting. "*Gedenk aan mijn ellende en ballingschap,*" had de profeet vroeger uitgeroepen. (3:19). Maar nu bidt hij, zich één makend met het volk, dat met hem zich verootmoedigt: "*Gedenk, HERE, wat ons is overkomen; zie toch; aanschouw onze smaad*". Nu horen we een gezamenlijk klagen over de droeve toestand; waarin het erfdeel van de Heer zich bevond, en een gezamenlijk pleiten op de genade des Heren. Had God niet gesproken: "*Want Ik zal niet altoos twisten noch voor eeuwig toornig zijn*"? (Jes. 57:16). Had Jeremia niet zelf tot het zondige Israël gezegd: "*Keer weder, Afkerigheid, Israël, luidt het woord des HEREN, Ik zal u niet donker aanzien, want Ik ben genadig, luidt het woord des HEREN, Ik zal niet altoos blijven toornen*" (Jer. 3:12).

De schildering van het leed geldt in de eerste plaats voor het land Kanaän. "*Ons erfdeel is vervallen aan vreemden, onze huizen aan vreemdelingen. Wezen zijn wij geworden, vaderloos, onze moeders werden als weduwen*". Het land Juda was in het bezit van vreemden gevallen; uit de eigen woningen was men verdreven, en vreemdelingen huisden er in. Er was een geslacht opgevoed, dat de vaderzorg moest missen. Hoe vele mannen waren gesneuveld, of als ballingen weggevoerd! Daarom staat er niet van de moeders; ze zijn weduwen, maar ze zijn als weduwen. Van velen wist men niet, of hun mannen misschien nog terug zouden keren. Maar onbeschermd waren de moeders achtergebleven.

De inwoners van Juda waren voorts beroofd van de noodzakelijkste dingen. De eenvoudigste levensbehoeften

moesten ze voor goed geld kopen: drinkwater, dat ze vroeger zo maar voor het halen hadden uit bakken en bronnen; brandhout, dat ze vroeger van eigen grond om niet hadden. En dát niet alleen: ze werden achtervolgd en rusteloos verdrukt. *“Wij worden op de nek gezeten door onze vervolgers, wij zwoegen, maar rust gunt men ons niet”*. Al zouden we hier bij degenen, die in het land gebleven waren, niet mogen denken aan rechtstreekse vervolgingen, die toen plaats vonden, zo moet er toch gedacht worden aan allerlei kwellingen en plagerijen, die het deel waren van de achtergeblevenen. Men matte ze af. Men maakte ze het leven moeilijk. Men dwong ze tot zware, rusteloze arbeid.

En wat was nu het gevolg? Ze hadden Egypte de hand gereikt én Assyrië om met brood verzadigd te worden! Naar alle kanten hadden zij zich gewend om hulp en uitkomst.

Maar was het onverdiend wat hun overkwam? Waren zij onschuldige slachtoffers van hun vaders, die gezondigd hadden en wier ongerechtigheden zij droegen? Nee. Wel wijzen ze op de zonden van hun vaders, die niet meer waren. Maar meer om aan te tonen het feit, dat het geslacht van thans leed onder de zonde van de vaders. Maar blijkens vers zestien erkennen zij zelf schuldig te zijn: *“wee ons, dat wij gezondigd hebben”*!

Knechten, ambtenaren van de Chaldeeën, heersten over hen. Harder dan hun vorsten onderdrukten zij de Joden. En wie kon hen uit hun geweld rukken? De kleinere despoten zijn erger dan de grote! Vanwege het wanbeheer van deze mensen hadden de Bedoeïenen - het zwaard van de woestijn - vrij spel. Met gevaar van hun leven moesten de overgeblevenen de oogst binnenhalen, althans de weinigen onder hen, die nog een stukje grond bezaten.

Het gevolg van deze droeve omstandigheden was: vreselijke hongersnood. Het tiende vers luidt: *“Onze huid gloeit als een oven door de brand van de honger”*. Men zou zeggen: dit alles moet toch invloed hebben uitgeoefend ten goede op aller zedelijk leven. Maar het omgekeerde was het geval. Tijden

van duisternis en lijden voeren veelal tot brooddronkenheid, vermaakzucht en toegeven aan wellust! De overheersers gebruikten dit om toe te geven aan allerlei uitspattingen. De vrouwen en meisjes waren in Jeruzalem niet meer veilig; We lezen, dat de vrouwen in Sion werden verkracht, en de jonge dochters in de steden van Juda.

De overheersers hadden in geen enkel opzicht medelijden; zij handelden als echte dwingelanden. Mannen van aanzien, die overgebleven waren, behandelden ze als misdadigers en hingen ze op. Voor de oudsten, in Israël nog in ere, hadden ze geen eerbied. De jongelingen deden ze slavenwerk verrichten, en knapen, die nog niet beschikten over volle mannenkracht, werden geprest tot zulk een zware dienst, dat zij onder de last van het hout struikelden en vielen. Was het wonder, dat alle vreugde verstomde? De ouden dachten er niet over, om met blijdschap in de poort recht te spreken. De jeugd liet geen snarenspeel horen. Allen hadden een treurig hart. En de blijde koren waren veranderd in zangen van rouw.

Waar is de vroegere glorie gebleven? De kroon is van het hoofd gevallen. Het hart is zonder moed, is ziek. De ogen hebben zich met tranen gevuld. O, die verlatenheid van de berg Sion! Er was geen plaats meer van godsverering. Waar vroeger de stammen met blijdschap opgingen, om de naam van de Heer te danken (Ps. 122:4), liepen nu de vossen. Het woord van Micha werd vervuld: *“Daarom zal om uwentwil Sion als een akker worden omgeploegd, en Jeruzalem zal worden tot steenhopen, ja de tempelberg tot woudhoogten”* (Micha 3:12). Om uwentwil! Ja, dat wordt in dit verootmoedigingsgebed rondweg erkend. Het was om hun zonden, dat al deze ellende over hen was gekomen.

Maar nu wendt zich, door de tranen heen, het oog naar boven, naar de "Eeuwig-Getrouwe." *"Gedenk, Jahweh"*, hadden ze in het begin uitgesproken. En nu bidden ze: *“Gij, HERE, zetelt tot in eeuwigheid, uw troon staat van geslacht tot geslacht. Waarom zoudt Gij ons voor altoos vergeten, ons verlaten tot in lengte van dagen? Breng ons, HERE, tot U*

weder, dan zullen wij wederkeren. Vernieuw onze dagen gelijk van ouds! Of zoudt Gij ons geheel en al verwerpen? Zoudt Gij al te zwaar tegen ons toornen?"

Meer dan Sion is Israëls God, Wiens troon vaststaat en de eeuwen verduurt. Die niet ganselijk verwerpt, of in Zijn verbolgenheid verdoet. Die de verlatenheid niet te lang zal laten duren, en het werk Zijner handen niet laat varen. Ja, er is hoop op herstel, niet als men denkt aan zichzelf, maar als men het oog richt op de God van de beloften, die onberouwelijk zijn.

Maar daarvoor moest God Zelf ingrijpen en de vroegere verhouding tussen Hem en Zijn volk vernieuwen; de dagen als vanouds moesten weer terugkomen; het stoffelijk; het nationaal herstel. Dan zou het klaaglied: "Onze rei is in treurigheid veranderd!" in een lofzang worden omgekeerd. *"Mijn rouwklacht hebt Gij veranderd in een reidans"* (Ps. 30:12).

Zo zeker als de straf moet komen, zo zeker ook komt het herstel. God spaart Zijn volk niet. Het gericht begint van Zijn huis. Maar hoe ook, de rechtvaardige zal nochtans niet omkomen. *"De naam des HEREN is een sterke toren; de rechtvaardige ijlt daarheen en is onaantastbaar"*.

Als de verdrukte in Psalm 102, overstelpt van droefheid; zijn klacht uitstort voor het aangezicht van de Heer, zich voelt als een eenzame en zich bukt onder de grote toorn van de Heer, roept Hij opeens uit: *"Maar Gij, o HERE, troont voor eeuwig, uw naam blijft van geslacht tot geslacht"*. In Jeremia's klaaglied wordt over de troon gesproken, die van geslacht tot geslacht blijft. Hier in deze psalm over de gedachtenis of de naam van de Heer. Hoe mooi wordt dit voor ons, wanneer wij er aan denken, dat in deze psalm de Heer Jezus spreekt, die om de zonden van Zijn volk onder Gods toorn is geweest. Gods trouw blijft. Hij zal opstaan en Zich ontfermen! Maar - het is alles met het oog op Christus!

In Jesaja 12 zegt de profeet: *“Ik loof U, HERE, omdat Gij toornig op mij zijt geweest; uw toorn heeft zich afgewend en Gij vertroost mij... ...Juicht en jubelt, inwoners van Sion, want groot in uw midden is de Heilige Israëls”.*

In Jesaja 26 lezen we: *“Te dien dage zal in het land Juda dit lied gezongen worden: Wij hebben een sterke stad; Hij stelt heil tot muren en voorwal. Opent de poorten, opdat een rechtvaardig volk binnenga, dat zijn trouw bewaart... ...Vertrouwt op de HERE voor immer, want de HERE HERE is een eeuwige rots”.*

We willen onze beschouwing over de Klaagliederen eindigen met een paar profetische woorden, die over de heerlijke belofte van Israëls herstel spreken. *“In die dagen en te dien tijde, luidt het woord des HEREN, zal de ongerechtigheid van Israel gezocht worden, maar zij is er niet, en de zonden van Juda, maar zij zijn niet te vinden; want Ik zal vergeving schenken aan wie Ik doe overblijven”* (Jer. 50:20). *“Wie is een God als Gij, die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel van zijn erfdeel voorbijgaat, die zijn toorn niet voor eeuwig behoudt, maar een welbehagen heeft in goedertierenheid”* (Micha 7:18). *“Want de genadegaven en de roeping van God zijn onberouwelijk”* (Rom. 11:29).

En we willen voor onszelf op onze weg gesterkt worden door de gedachte, die ook Jona bezig hield in het binnenste van de vis: "Het heil is des Heren," door de gedachte van Jeremia in zijn derde klaagzang te midden van het leed:

“Dit zal ik mij te binnen brengen, daarom zal ik hopen: Het zijn de gunstbewijzen des HEREN, dat wij niet omgekomen zijn, want zijn barmhartigheden houden niet op, elke morgen zijn zij nieuw, groot is uw trouw! Mijn ziel zegt: Mijn deel is de HERE, daarom zal ik op Hem hopen. Goed is de HERE voor wie Hem verwachten, voor de ziel die Hem zoekt; goed is het, in stilheid te wachten op het HEIL DES HEREN”.